

Ελευθερόπολις

ΤΡΙΜΗΝΗ ΠΕΡΙΟΔΙΚΗ ΕΚΔΟΣΗ ΤΩΝ ΑΡΜΕΝΩΝ ΑΠΟΚΟΡΩΝΟΥ ΧΑΝΙΩΝ

ΧΡΟΝΟΣ 10ος, ΦΥΛΛΟ 37ο, ΑΠΡΙΛΙΟΣ, ΜΑΪΟΣ, ΙΟΥΝΙΟΣ 2005, ΤΙΜΗ 0,01 ΕΥΡΩ, ΣΟΥΛΙΟΥ 124 ΤΚ 173 42 ΑΘΗΝΑ

Στην Κρήτη μου

Καλοκαίρι 2005

Στο αγαπημένο το χωριό σαν πας ψυχή μου,
θύμησες, χαρές και λύπες τη μοναξιά σου διώχνουνε.

Ένας πατέρας δουλευτής, μια πονεμένη μάνα,
φίλοι και αδέρφια και γνωστοί, πρόσωπα αγαπημένα,
σε δύσκολους καιρούς μία ζωή σιγόπλεκαν πικρόχαρη
και απρόσμενη σαν θάλασσα πλατειά.

Κι' όσοι απ' αυτούς διαλέξανε το αιώνιο ταξίδι,
η ανάσα τους, ο ήχος της φωνής κι ο αλμυρός ιδρώτας τους, πάντα εδώ ολοζώντανα,
με κάθε τι ενώθηκαν και σαν τον μπάτη σ'ακροθαλάσσι ήρεμο,
δροσιά και γλύκα κι ένα παράπονο κρυφό κι ασίγαστο αφήνουν.

Δεσμοί και ρίζες, στην Κρήτη μου, ψυχή μου,
για πάντα εδώ θα σε κρατούν, θα σε πονούν και θα σε ζουν, θα σε μαγεύουν!

Μαίρη Πριπάκη-Κουντάνη

ΑΓΡΟΤΕΣ.
Έγχρωμη
μεταξοτυπία
(1997)
του Α. Τάσσου
(1914-1985).

Οι φίλοι μας

Με χαρά υποδεχόμαστε τις επιστολές και τις συνεργασίες, που φτάνουν στην εφημερίδα μας, των συγχωριανών και των φίλων μας. Τους ευχαριστούμε όλους για το ενδιαφέρον τους και την τιμή που μας κάνουν. Χαρακτηριστική είναι η έμμετρη επιστολή, που παραθέτομε στη συνέχεια, την οποία μας έστειλε η Χανιώτισσα ποιήτρια Αντωνία Μηλογιαννάκη, μαζί με τη συνεργασία της. Οι υπόλοιπες επιστολές, έστω και καθυστερημένα, δημοσιεύονται στις σελ. 18-19.

Επήρα το το μήνυμα
για το προβληματάκι,
γι' αυτό κι εγώ σας έμπεψα,
αυτό το γραμματσάκι.

Εγώ δεν είμ' αρμενιανή,
να 'χω γραφτά του τόπου
μα τούτα είν' επίκαιρα
τση Κρήτης και τ' ανθρώπου.

Γιατί δε θέλω να χαθεί
τούτ' η εφημερίδα,
και πώς γραφτά θα μπέφουνε
κι άλλοι, θα 'ν' έχω ελπίδα.

Κι ευχαριστώ σας φίλοι μου
που μπέμπετε κι εμένα
αυτά τσ' «Ελευθερόπολης»
τα κάλλη τα γραμμένα.

Με φιλικούς χαιρετισμούς
Αντωνία Μηλογιαννάκη

Εκδρομή στην Εύβοια

ΣΤΙΣ 16 ΑΠΡΙΛΙΟΥ ΠΡΑΓΜΑΤΟΠΟΙΗΘΗΚΕ από τα μέλη και τους φίλους του Συλλόγου Αρμενιανών, ημερήσια εκδρομή στον Άγιο Ιωάννη Ρώσο.

Η διαδρομή έως το Προκόπι Ευβοίας πέρασε ευχάριστα με μαντινάδες

και κεράσματα τσικουδιάς από τον Πρόεδρο του Συλλόγου αλλά και αποχωρωνιώτικες αθυβολές και γνωμικά από την κοντοχωριανή μας κα Αθηνά Μαραθάκη, Ειδική Γραμματέα της Ομοσπονδίας Σωματείων Αποχωρώνου.

Μετά το προσκύνημα στον Άγιο Ιωάννη Ρώσο συνεχίσαμε προς την παραλιακή κωμόπολη Λίμνη και κατά την διαδρομή η κα Γεωργία Μαρινάκη, με συντομία, μας ενημέρωσε για τον βίο του Αγίου.

Σε παραλιακό εστιατόριο της Λίμνης όπου γευματίσαμε είχαμε συνοδεία ζωντανής κρητικής μουσικής. Στη λύρα ο Θωνας Μπικιάκης (καταγωγή Νιο-Χωριό) και η Σταυρούλα Βεντούρη που τους συνόδευσαν τα λαούτα του Σταύρου Αντ. Τερεζάκη και του Ηλία Αλεξόπουλου. Με χορό και καλή διάθεση, συζήτηση και σχεδιασμό των πασαλιάτικων διακοπών αλλά και των καλοκαιρινών συναντήσεων, μιας

και πλησιάζει ο καιρός για τον προγραμματισμό των διακοπών στο όμορφο νησί μας, κύλησε ευχάριστα η ώρα και ξεκινήσαμε για την Χαλκίδα.

Στην επιστροφή για την Αθήνα, διατηρήθηκε η χαρούμενη ατμόσφαιρα με ριζίτικα από την ομάδα των νέων μουσικών και με την εξιστόρηση γεγονότων, από ορισμένους από

τους εκδρομείς, που με την ιδιω-ματική κρητική προφορά τους, μας μετέφεραν νοερά στον Αποκόρωνα και τα ιστορικά χωριά του, με χρώματα και αρώματα από τον αγαπημένο τόπο της καταγωγής μας και θύμισες άλλων εποχών ...

Σ.Μ.Τ.

κοινωνικά

Γεννήσεις

Η Χριστίνα Γογονάκη σύζυγος του Μανώλη Παπαδάκη του Γεωργίου απέκτησε κοριτσάκι

Τους ευχόμαστε να τους ζήσει.

Συγχαρητήρια

Στην αγαπημένη μας κόρη Σμαράγδα Παπαδοπούλου-Μανταδάκη που εξελέγη επίκουρος καθηγήτρια του Παιδαγωγικού Τμήματος Δημοτικής Εκπαίδευσης του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων. Ευχόμαστε καλή σταδιοδρομία και σε ανώτερα.

Οι γονείς της
Κούλα - Παναγιώτης

Προαγωγή

Ο κ. Κασωτάκης Εμμανουήλ Ιατρός καρδιολόγος του Π. Ν. σύζυγος της Σοφίας Τερεζάκη του Σπύρου από τους Αρμένους, προήχθη επάξια στο βαθμό του Αντιπλοιάρχου. Συγχαρητήρια του ευχόμαστε και σε ανώτερα.

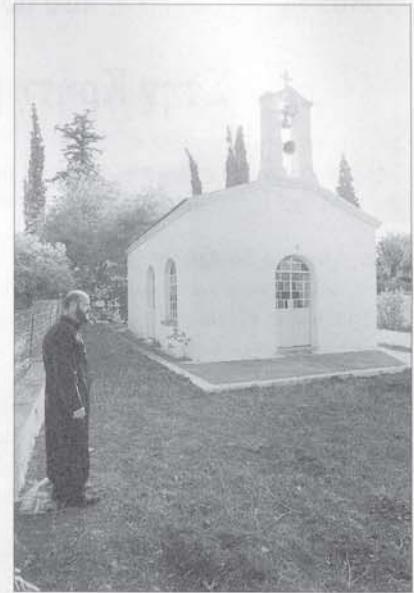
Οικογένεια Σπύρου Τερεζάκη.

ΕΥΑΓΓΕΛΙΣΜΟΣ

25 ΜΑΡΤΙΟΥ 2005 και μέρα ηλιόλουστη, ιδανική, ανοιξιάτικη, στην Ευαγγελίστρια του χωριού μας.

Εκεία βρέθηκα κι οφέτος και στη θεία λειτουργία του παπα-Μανώλη, αγαπητού ιερέα του χωριού μας. Οι άρτοι αρκετοί, προσφορές και τάματα συγχωριανών, όπως αρκετοί και οι Αρμενιανοί που ήλθαν εκτός του χωριού, από τα Χανιά, ακόμη και από την Αθήνα. Αγαπητοί και μη εξαιρεταίοι όλοι, διέκρινα τον πρώην Πρόεδρο της Κοινότητας κ. Δημήτριο Πριπάκη, τον καπετάνιο και εορτάζοντα την ημέρα εκείνη κ. Βαγγέλη Παπαγιαννάκη, τον αδελφό του γιατρό ακτινολόγο κ. Γιάννη, τον καθηγητή κ. Σπύρο Τερεζάκη, τον οδοντίατρο κ. Στέλιο Μαντωανάκη και πολλούς άλλους. Μετά το τέλος της λειτουργίας, το μοίρασμα του άρτου και την ανταλλαγή ευχών μεταξύ μας, έγινε και η καθιερωμένη επιμνημόσυνη δέηση, λόγω της επετείου της Εθνικής εορτής, από τον παπά-Μανώλη, στο Μνημείο των Πεσόντων και του Στ. Αναστασιάδη, δίπλα στην άλλη Παναγιά, στις πηγές. Και του χρόνου.

Τερεζογιάννης

Στους Αρμένους, μια Παρασκευή Χαιρετισμών

ΜΕ ΚΡΙΝΑ, ΚΑΤΗΜΕΡΙΑ ΚΑΙ ΦΡΕΖΕΣ της άνοιξης στολισμένη η Παναγιά. Τα μάζεψαν γυναίκες του χωριού από τις αυλές των σπιτιών τους και τα γύρω χωράφια. Για το χωριό Αρμένων τ' Αποκόρωνα ο λόγος, Παρασκευή 8 τ' Απρίλη, ημέρα των Χαιρετισμών. Ένας σύλλογος ξεκινά από τα Χανιά και από το Ρέθυμνο και το Ηράκλειο, τα υπόλοιπα μέλη,

φαλτάδων, οι χαρισματικές φωνές κάποιων φίλων χορωδών, τα σιγομουρμουρητά από τα χείλη των γερόντων, το σιγοτραγουδίσμα από όλους τους παρευρισκομένους στην "Υπερμάχω" και στην "Ωραιότητα", το "Ασπιλε και Αμόλυντε", από την συγγραφέα, ποιήτρια, δασκάλα και εκλεκτό μέλος του συλλόγου, Βιργινία Γυπάκη και η σεμνή προσέγγιση του "Ακάθιστου Ύμνου", από την ίδια, μας οδήγησαν σε μέθεξη. Χάιδεψαν τ' αυτιά μας κι αναγάλλιασαν τις ψυχές μας.

"Ευχαριστούμε, να είσθε καλά και να ξανάρθετε", μουρμούριζαν όλοι όταν η εκκλησία τελείωσε.

Ευχαριστούμε κι εμείς όλους σας και τον καλό και άξιο Παπά-Μανώλη. Πήραμε και δώσαμε εκείνο τ' απόγευμα τ' Απρίλη.

Αλήθεια πόσα λίγα και μικρά πράγματα, δοσμένα μ' αγάπη, μπορούν να παράγουν ένα απόγευμα θρησκευτικής και πολιτισμού!!

Στο χωριό των Αρμένων, στις 8 Απριλίου του 2005, σημειώνω στο ημερολόγιο του συλλόγου μας, των αποφοίτων της Ελληνογαλλικής Σχολής Χανίων.

Καίτη Γωνιωτάκη-Κουτρομπά

Η "Ε" θέλοντας να είναι συνεπής ως προς το χρόνο έκδοσης της, ενημερώνει τους αγαπητούς συνεργάτες της ότι η ύλη που θα δημοσιευθεί στο επόμενο φύλλο θα πρέπει να έχει φτάσει στην εφημερίδα μέχρι 25 Αυγούστου 2005.

Οι οικονομικές προσφορές μπορούν να αποστέλλονται με ταχυδρομική επιταγή στη διεύθυνση: Τσακιράκις Γιάννης, Σουλίου 124, 173 42 Αγ. Δημήτριος ή να κατατίθενται στο λογαριασμό 156/761034-33 της Εθνικής Τράπεζας, και στη συνέχεια να ενημερώνετε την εφημερίδα στο τηλέφωνο 9916613, για να σας σταλεί η σχετική απόδειξη.

ελευθερόπολις

Τριμηνιαία έκδοση του Συλλόγου Αρμενιανών Χανίων

«Ο ΚΡΙΤΟΒΟΥΛΙΔΗΣ»

Εκδίδεται με τη συνεργασία του Δημοτικού Διαμερίσματος Αρμένων

Συντακτική Επιτροπή

Βασάλου Κική

Κουρομυελάνης Βασίλης

Μπουρνάζος Χαράλαμπος

Τσακιράκις Γιάννης

Τσιτσιρίδου Ελένη

Χαλβαδάκης Γεώργιος

Εκδότης-Διευθυντής

Γιάννης Σ. Τσακιράκις

Σουλίου 124, 173.42 Αγ. Δημήτριος

Τηλ. 210-99.16.613 Fax: 210-99.57.582

Email: jtsk@hol.gr • ISSN 1109-3056

Αρμένιοι. Επιτάφιος 2005

που έδωσαν τόνο γιορτινό στη μοναχική μα πανέμορφη ύπαιθρο. Με σαρσιντίζετε, παραπονιόταν ο καφετζής του χωριού. Μα τ' άρεσε που 'χε κόσμο, όπως άρεσε σ' όλους η απογευματινή εκείνη εξόρμηση στο δροσερό και ιστορικό αυτό χωριό. Οι μελωδικές φωνές των

Οι Αρμενιανοί

ΕΙΧΑ ΓΡΑΦΕΙ ΠΑΛΙΟΤΕΡΑ ένα κείμενο για τους Αρμένους. Για τον τόπο Αρμένιοι. Για τις ομορφιές και χάρες του χωριού. Τώρα θα γράψω για τους Αρμενιανούς. Για τους ανθρώπους των Αρμένων. Γιατί για τους ανθρώπους των Αρμένων έχει κανείς πολλά να πει και να γράψει. Το γεγονός και μόνο ότι επί πολλά χρόνια, Αρμενιανοί κατέχουν βουλευτική έδρα είναι αρκετά σημαντικό.

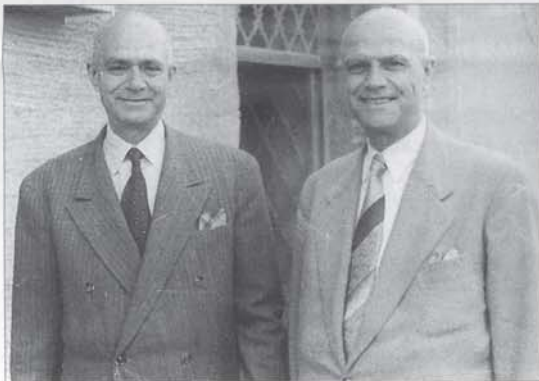
Πρώτος ο αείμνηστος γιατρός **Γεώργιος Μιχελογιάννης**. Ο άνθρωπος με όλες τις ανθρώπινες αρετές. Ο αλτροουιστής. Ο γιατρός όλων των Αποκορωνιωτών. Ο γιατρός που σε όποιο χωριό του Αποκόρωνα τον προσκαλούσαν για ασθενή, πήγαινε πρόθυμα και παρείχε τις ιατρικές του υπηρεσίες, τις περισσότερες φορές δωρεάν, προσφέροντας τους και φάρμακα επίσης δωρεάν. Αγαπήθηκε από τους Αποκορωνιώτες όσο κανείς και εκλέχθηκε βουλευτής επάξια το έτος 1963 με την Ένωση Κέντρου.

Τον ακολούθησε στο βουλευτικό αξίωμα ο ανιψιός του **Σήφης Μιχελογιάννης**. Νομικός αυτός, πολύ αξιόλογος άνθρωπος. Πήρε καλά μαθήματα από τον θείο του και ακολούθησε τις καλές αρχές του.

Και ο τωρινός βουλευτής του ΠΑΣΟΚ **Νίκος Χριστοδουλάκης**, κορυφαίος οικονομολόγος, μεγάλο κεφάλι θα έλεγα στα οικονομικά. Έγινε Υπουργός Εθνικής Οικονομίας και Οικονομικών και διαχειρίστηκε επί πολλά χρόνια τα οικονομικά της Ελλάδας, τον κορβανά του κράτους με άριστα αποτελέσματα.

Για τους άλλους Αρμενιανούς, τους εκτός πολιτικής, αυτούς που γινήκανε γνωστοί σε κοινωνικά και διοικητικά αξιώματα, θα αναφερθώ μόνο σ' αυτούς που εγώ εγνώρισα εν ζωή. Για τους παλιότερους, τον ήρωα Κριτουβουλίδη κ.α. δεν θα αναφερθώ. Άλλωστε, έχουν γραφτεί κατά καιρούς τόσα και τόσα.

Θα ξεκινήσω λοιπόν από την αείμνηστη **Δασκάλα Κατίνα Παπαγιαννάκη-Τζουστάκη**. Τη δασκάλα αρχόντισσα. Τη δασκάλα που με την παρουσία της και μόνο ενέπνεε εμπιστοσύνη και σεβασμό σε κάθε άνθρωπο.

Ο **Δημήτρης Βασμουλάκης (1903-1998)** έχοντας δεξιά του τον αδελφό του **Θρασύβουλο**.

Την πρωτογνώρισα σε πολύ μικρή ηλικία. Ήμουν 5 χρονών. Είχα την τύχη και πήρα τις πρώτες μαθητικές γνώσεις απ' αυτήν. Υπηρετούσε δασκάλα στο χωριό μου τον Βαφέ. Ήταν συγγενής της μακαρίτισσας μητέρας μου. Ήσαν πρωτοεξαδέφερές και είχανε πολύ καλές σχέσεις. Με έβαλε λοιπόν στο σχολείο, στην πρώτη Δημοτική, σε ηλικία μόλις 5 χρονών. Δεν θυμώμαι πολλά πράγματα από τη σχολική μου ζωή της χρονιάς εκείνης. Θυμώμαι όμως τούτο το πολύ σπουδαίο για μένα. Στο τέλος της σχολικής χρονιάς, στις σχολικές εξετάσεις, σχολικές επιδείξεις τις λέγαμε, μου ανέθεσε να απαγγείλω ένα μικρό

ποίημα. Εγώ με τις παιδικές μου δυνάμεις ανέβηκα στην έδρα και το απάγγειλα ψελλίζοντας. Ήτανε το εξής ποίημα: «Κύριοι και κυρίες, τί ζητείτε να σας πω; πού εγώ το μικρουλάκι δεν μπορώ να εκφραστώ; Μόνο αυτά τα δύο λόγια έρχομαι να σας σε πω: Και του χρόνου με υγεία και σας αποχαιρετώ.» Βέβαια ακολούθησαν πολλά χειροκροτήματα.

Και ο σύζυγός της όμως ο **Μιχάλης Παπαγιαννάκης** ήτανε πολύ αξιόλογος άνθρωπος. Είχε σπουδάσει νομικά. Όμως δεν άσκησε το επάγγελμα του δικηγόρου. Προτίμησε την αγροτική ζωή και την όμορφη ζωή των Αρμένων.

Και ο αδελφός της ο **Μανώλης Τζουστάκης**. Επίσης αξιόλογο άτομο. Ευχάριστος και καλόκαρδος άνθρωπος, βοηθούσε όσο μπορούσε αδύνατα άτομα. Ήτανε καθηγητής σωματικής αγωγής και εξελίχθηκε σε επιθεωρητή φυσικής εκπαίδευσης Αλλά και η κόρη της δασκάλας. Η **Νέλη Παπαγιαννάκη**, πολύ αξιόλογο άτομο, είχε σπουδάσει φιλολογία και ήταν καθηγήτρια φιλολογίας. Πνεύμα δυνατό και καθαρό, φιλοσοφούσε συνεχώς τα της ζωής. Όμως άτυχο άτομο. Δυστυχώς έφυγε νωρίς από κοντά μας. Έφυγε από την επίγεια ζωή σε νεαρά ηλικία. Σημαντική απώλεια για όλους μας. Τα άλλα της αδέλφια, όλα αξιόλογα άτομα κατέχουν καλές θέσεις στην ελληνική κοινωνία.

Και έρχομαι σ' έναν άλλο πολύ αξιόλογο άνθρωπο. Τον **Δημήτρη Βασμουλάκη**. Τον άνθρωπο άγγελο. Δεν ήταν μόνο η παρουσία του αγγελική. Η ψυχική του διάθεση, η καλοσύνη του, η συμπεριφορά του, η κουβέντα του σε σκλάβωναν. Η προθυμία του να σε βοηθήσει στο κάθε τι, σε ικανοποιούσαν πολύ. Τον γνώρισα σαν Διευθυντή του Ταχυδρομικού Ταμειευτηρίου και εξελίχθηκε σε Γενικό Διευθυντή της υπηρεσίας αυτής.

Και έρχομαι στους νεότερους Αρμενιανούς. Τους ανθρώπους περίπου της γενιάς μου.

Η δασκάλα **Κατίνα Παπαγιαννάκη-Τζουστάκη**.

Τον **Νίκο Βαγιωνάκη**. Υπηρετήσε στα Ελληνικά Ταχυδρομεία. Προϊστάμενος στο Ταχυδρομείο Βρυσών Αποκορώνου αρχικά και στη συνέχεια σε διάφορες υπηρεσίες των Ταχυδρομείων Αθηνών. Έγινε Διευθυντής στα ΕΛ.ΤΑ. και εξελίχθηκε σε Γενικό Διευθυντή των ΕΛ.ΤΑ. Υπήρξε άτομο δραστήριο και αγωνιστής σε όλα.

Τον **Γιώργο Φρεσκάκη**, ο οποίος υπηρετήσε στον ΟΤΕ. Έγινε επάξια Διευθυντής και κατέλαβε τη σπουδαία θέση των Διευθύνσεων εκμεταλλεύσεως ΟΤΕ. Ατομο δραστήριο με πολύ κοινωνική δράση, έγινε Πρόεδρος του Συλλόγου των Αρμενιανών και τον υπηρετήσε επί πολλά χρόνια επάξια. Πέραν των άλλων ο ίδιος προσέφερε τις υπηρεσίες του και σ' άλλους τομείς δραστηριότητας (Πρόεδρος του ΕΑΚΝ ΑΓΙΟΣ ΚΟΣΜΑΣ, Αντιπρόεδρος ΟΔΙΕ, Μέλος Επιτροπής Ελέγχου κινηματογραφικών ταινιών και Δημοσίων Θεαμάτων κλπ.).

Και φθάνω στον συμμαθητή και φίλο μου, τον **Χαράλαμπο Μπουρνάζο**. Τον φίλο μου των δροσερών μας χρόνων όπως ο ίδιος μου έγραψε κάποτε. Το χιούμορ του και τις σφές του λέξεις τις συναντούμε όπου κι' αν τον διαβάσουμε πάντοτε και παντού. Το δυνατό πνεύμα του, τα χιουμοριστικά νοήματά τα συναντούμε στο «εφημερίδακι» των Αρμενιανών την «Ελευθερόπολη», στο γραμματόσκι, την ροδαρά και τα άλλα κείμενά του, που μας γεμίζουν τις αισθήσεις και μας χαϊδεύουν την ψυχή με ευχάριστες νοήσεις. Αλλά και στις ομιλίες του σε διάφορες εκδηλώσεις, όταν τον ακούμε, τον χαιρόμαστε για τις σωστές τοποθετήσεις του στα θέματα που χειρίζεται. Εγώ πολύ τον θαυμάζω.

Υπάρχουν ίσως και άλλοι Αρμενιανοί με αξιόλογες κοινωνικές ή διοικητικές θέσεις, που όμως εγώ δεν γνωρίζω.

Στο σύνολό τους πάντως οι Αρμενιανοί είναι άνθρωποι άξιοι, δραστήριοι, καλόκαρδοι, φιλήσυχοι και προοδευτικοί. Δεν ακούστηκε, γιατί και δεν έγινε, όσο τουλάχιστον εγώ βρίσκομαι στην ενεργό ζωή κάποιο άσχημο στο χωριό.

Εγώ πάντα τους χαίρομαι.

Γ. Βασιλαντωνάκης

Η ροδαρά μας

Ρόδα, διατσέντα, γιασεμιά, κρίνα και μενεξέδες,
μια ροδαρά αρμενιανή σας φέρν' απ' τσι μπαξέδες.

Μαντινάδες

Κρήτη

Κρήτη μου βιόλα δροσερή στου κόσμου το μπαλκόνι
βάστα γερά γιατ'ο καιρός κεντά και φαρμακώνει.

Όφου χαρώ σε Κρήτη μου πως με σιοκουζουλαίνεις
κι'ούλος τραγουδι γίνομαι στο νου μου όντε μπαίνεις.

Ένα πουλί 'μουνε κι εγώ, αητός και λευκορείτης
κι ούλ' η ζωή μου πέρασε με το σεβντά τση Κρήτης.

Στο νου μου πάλι σ'έφερα Κρήτη λεβεντογέννα
κι εβαροπάτησα τη γης κι ετρόμαξα τα ξένα.

Ήθελα να 'μουνε πουλί κι η Κρήτ' ένα λουλούδι
για να τση πω κελαιδιστά τσ'αγάπης το τραγουδι.

Αντωνία Μηλογιαννάκη. (Από την τελευταία της συλλογή «Δώσε φτερά
του λογιισμού», για την οποία γράφομε στις σελίδες «Βιβλίο»)

Αινίγματα

Πέντε δέκα κουβαλούνε, τα σφυριά σφυροκοπούνε,
η μπαλαντού μαζώνει κι ο τσαούσης' ξεφορτώνει.
(Σφολιουκ ιακ νηγιουκ 'αροφγιλ 'αιληρρ 'αρηιακρη)

Γονατίζω μπήχνω σου τη, ανεσπώ και δείχνω σου τη.
(αιδόφλ αι επιοαρηε ποα εμγανωαη ο)

-Σιδερένιο το θεριό μ' άντερο μπαμπακερό.
(ηγγιιφ ιακ Σολληρ)

Γλωσσάρι

- 1.- τσαούσης (τουρκ. cavus) = αξιωματικός του σουλτάνου
- 2.- μπασαλής (τουρκ. pasa Ali) = μαχαίρι σαν αυτό που είχε ο πασάς Αλής

Παραομιλίες

- * Αγούς του απού δεν έχ'ανύχια να ξουστεί.
- * Άλλος έχασκε κι άλλος εμετάλαβε.
- * Αμάθητος βράκα 'βαλε, στη στράτα την κατούργιε.
- * Μαθημένο 'ναι τ'αρνί
να κουρευέται, να ζεί.
- * Κούρεψε τ'αβγό και πάρε το μαλλί του.
- * Δε βάφουνται αβγά με τσι πορδές.

Καθαρογλωσσίδι

Κανακολαιμούσα μου μερτζανάχειλη μου κανακάρα
Μερτζανακανακολαιμούσα κανακολαιμούσα...

Λόγου χάριν

Η κόρη ενός θαλασσινού
κι ενός λιμνιώτη η αδελφή κι η μοσκοθυγατέρα,
τραγουδισμένης με καημούς
μάνας που στάθηκε κορφή στη νύχτα και στη μέρα,
τί με τ'αστρί παράβγαινε και θάμπωνε τον ήλιο,
της Κυρ' Αννιώς η Μπίλιω,
πρώτη μου αγάπη, αυγερινός, μου μήνυσ'ως ξανάρθα εδώ,
πριν φύγω πάλε πίσω,
για την ερμιά την ξενιτιά, να πάω μια μέρα να τη δω,
να δει α θα τη γνωρίσω

[.....]

(Μίλτος Μαλακάσης, 1869-1943)

Μιλτιάδης Μαλακάσης (1869-1943).
Ευλογραφία Κώστα Γραμματόπουλου (1916-2003).

Αιβολές

Το σετζάκ

- Ρωτήξαν ένα Τούρκο :
- Πώς το λέτε το ζεστό ψωμί ;
 - Σετζάκ.
 - Κι απής κρώσει ;
 - Ντ'αφήνομέ το να κρώσει;

(Ν.Κοντοσόπουλος)

«Και τι καλό είδα 'γω από το Δεσπότη;»

Κάποιες γυναίκες είχαν την υπόνοια, πως

μια φίλη τους είχε σχέσεις με τον Δεσπότη.
Κοιτούσανε λοιπόν να βεβαιωθούνε γι' αυτό
και μια μέρα, που ήτανε και κείνη μπροστά,
παραπονιούνταν για την κακή τους μοίρα.
Ελεγαν λοιπόν η μια της άλλης για ν' αποδείξουν
τάχα την ατυχία τους:
- Αν είχα τύχη, μ' εφιλούσε κι ο Διάκος
του Δεσπότη !

Τότες κι εκείνη που είχε σχέσεις με τον
Δεσπότη, ξεγελάστηκε από τις αθώες αυτές,
ας πούμε, κουβέντες των γυναικών και για

να τις παρηγορήσει τους λέει:

- Και τι καλό είδα 'γω, που με φιλεί ο ίδιος
ο Δεσπότης !

(Δ.Λουκάτος)

«Εγώ 'μαι Σφακιανός»

Ενας χωριάτης πήγε να ξυριστεί και λέει
στον κουρέα:

- Εγώ 'μαι Σφακιανός και δε θέλω να μου
βάλεις απ' αυτά τα μασκαραλίκια, σαπουνάδες
και τα ρέστα.

Το γραμματσάκι του γέρω

Ο τρόζακας¹, ο Καργιάτζουλας² και ο πατήρ Αμφιλόχιος

α σου διηγηθώ, σύντεκε αναγνώστη, τα πάθη μου του γέρω που, καθώς θα το γνωρίζεις, όσο διαβαίνουν οι καιροί τόσο και αγαμνάνουν³ ο νους και το μνημονικό τ' ανθρώπου και σαφίς⁴ μπουνταλές⁵ σου ξεφουρνίζει...

Είχα, το λοιπόν, ένα τελέφωνο παμπάλαιο, του καιρού του Νώε που λέει ο λόγος, σαραβαλιασμένο σαν και τον απατό⁶ μου και όλο αγκομαχητά και διακοπές μου 'κανε, γαστρώνοντάς μου την κουβέντα. Εμήνυσά το του κοπελιού, κι εκείνο μου 'φερε τη Λαμπρή που ήρθε στο χωριό, να μάσε δειμένα και τη γρα, ένα τελέφωνο καινούργιας μόδας, αυτόματο, λέει, με μνήμες και μνημονικά που του πατείς, κατά την περίπτωση, το κομπί κι αυτό το τετραπέρατο σου προσκαλεί, χωρίς κα σε χασομερεί, όποιον ρέγεται τ'αχειλί σου να του μιλήσεις.

Εδειχένε μου το κοπέλι, κάθε που βρίσκαμε καιρό, τα μυστικά του μηχανήματος, και πώς να το κουμαντάρω.

- Ναι, ναι του 'λέγα από ντροπή, μ'ανάθεμα κι αν εκαταλάβαινα γρί, παλιάς κοπής καθώς είναι κι ο νούς μου.

Είχα και τον δαίμονα τη γυναίκα, που κάθε λίγο και λιγάκι επρόβερνε⁷ από το πορτάκι τ'αυλιδιού⁸ και μ'αβίζερνε⁹:

- Παρέτα, μωρέ γέρω, μα δεν είναι τούτες οι εφεύρεσεις για τα'μας, και μόνο που χασομεράς το κοπέλι, απού 'ρθε να ξεσκάσει και να ξεκουράσει την κεφαλήν του από τα γράμματα και τα διαβάσματα.

- Τσιμουδιά γρά, μη με μπλέκεις και τα ξεχνώ.

Μ'αυτή το βιολί τζη, γιατί σε λιγάκι μου ξεπροβάλλει από το πορτάκι :

- Είντα ξεφυσάς, κουμαντανέ (έτσα με λέει κάθε που την πιάσει το γλυκι της). Δύσκολα κακομοίτη¹⁰ μου, τα γράμματα εδά στα γεροντάματα.

- Πήγαινε, δαίμονα στην οργή του κάτη.

Κι ως επήγαινα ν'αναμαζώξω το νου μου, να σου τηνε πάλι στο πορτάκι :

- Κάτσε μωρέ γεροντή, στ'αβγά σου, μα δεν είμαστανε'μεις για να κουλαντρίζομε^{10α} τέθοιες εφεύρεσεις.

- Άμε, μωρέ μεπέλα στην παρασιά σου, να μην ξετσικαλίσ¹¹ ο κάτης τον καπαμά, και μην ανακατώνεσε σε δουλειές των αντρώ.

Και για να τήνε ξεφορτωθώ τη λέω πως επείνασε το κοπέλι και να πάει να μάσε τηγανίσει τη νεφραμιά του ριφακιού¹², να φέρι και την μπότσα με το μαρουβά, και κιανένα παύλο¹³ από το φουρνάκι να καφαλτίσομε¹⁴. Μ' αυτό το στρατήγημα την απόβγαλα και μ'άφηκε ήσυχο και ήρθ' ο νους στην κεφαλή μου, κι άκρες μέσες τα'μάθα τα χούγια και τούτου του μεπέλα απού'βαλα στα καλά καθούμενα στην κούτρα μου.

Κι ως έφυγε, τη Δευτέρα του Θωμά το κοπέλι, απόβγαλα τη γρα στο περβόλι να βρει πράμα τσιμουλί¹⁵ γή χοιρομουρίδα¹⁶, και κλειδαμπαρώθηκα στην κάμερα, να δοκιμάσω τη γνώση μου, μην πάθω κιανένα κάζο και γενώ ρεντίκολο του χωριού και μπαίγνιο στη γυναίκα, απού ποιος το νταγιαντίζει το γλωσσινάκι τζη το σουβλερό.

Μωρ'ας βάλω μπρος κι ο Γιαραμπής βοηθός, λέω τ'απατού μου, και ξεκινώ. Και αντίς να κάμω, σα να ποιμε αγιασμό του μηχανήματος, πιάνω και παίρνω τον Αρχιμαντρίτη τ'ενορίας μας και του γυρεύω του γέροντα -μ'ούλο το σέβας βέβαια που απαιτεί το αξίωμα κι η ηλικία του- να πάω από βραδύς να με ξεμολογήσει και να μου συγχωρέσει κρίματα, ανομήματα και τζαγγουρνομαδήματα με τη Σοφουλιά για νάμαι καθαρός την Κυριακή που θα με μεταλάβαινε.

Να 'ρθεις, μου κάνει μετά χαράς, να σέρνεις¹⁷ και το στεφάνι¹⁸ σου, να σάσε ξεμολογήσω και να σάσε βλογήσω και τσι δυό, να ζείτε μονιασμένοι κι ερωτοχτυπημένοι σαν τον περισσότερο με την περιστέρα του, και να μην σουρομαδίεστε¹⁹ για φύλου πήδημα.

Είπα του πάλι, με τα πρεπούμενα σεβάσματα πώς τότε τρισευχαριστώ και «ευλόγησον Δέσποτα», Μ'ευλόγησε από το τέλι κι εχωρίσαμε μ'ασπασμούς και προσκυνήματα τ'ακουστικού, κάνοντάς του βέβαια καθώς ο πρόγονος του 1789, «μετ'ευλαβίας εδαφιαίαν προσκύνησιν».

Και σαν τα τέλειωσα ούλ'αυτά -υποκλίσεις κι εδαφιαίες προσκυνήσεις- ο διάολος με τσιτώνει²⁰ και πιάνω το μαραφέτι του αυτόματου μεπέλα, για να πάρω το παλιό μου φίλο, το Μιχάλη το Χουρχουδή («Χουρχουδάκης Μιχαήλ» τότε φωνάζανε οι ανώτεροι στο στρατό, όπου υπηρέτησα κι οι δυό, ευτός ήτονε μάλιστα και λοχίας του λόχου). Να πούμε λέω και κιανένα πιπεράτο χωρατό, να πάν' οι πίκρες κάτω.

Πατώ, το λοιπόν, τον αυτόματο δαίμονα, ομπρός μου λέει μια φωνή, ο Μιχαήλος θαν είναι, σκέφτηκα, αφερίμ φωστήρα μου Κουμαντανέ, λέω τ'απατού μου, επήρες του τον αέρα του ζόρικου προφέσορα !!

- Είντα γίνηκες μωρέ Καργιάτζουλα, του κάνω. Για είντα δεν κατεβαίνεις στο τσαρσί να πιούμε την τσικουδιά μας, να πούμε και κιαιμιά κουβέντα εντεφίζικη. Θυμάσαι τζι Μιχαλιό, κείνες τσι ξεβράκωτες παστρικές, τότες που κληρωτοί ως είμαστανε στην Χώρα, επήγαμε μ'εσένα μπροσταρόκριγιο²¹ γιατί'εμείς φοβούμασταν κι εντρέπουμαστανε, να τώνε κάμομε «βίλιτα»; Κι ως μας είδανε ολόκληρο λόγο φανταρία, φοβηθήκανε οι αφορισμένες, πως θα τ'αφανίσομε κι εβάλαν οι γιβεντισμένες²² τέθοιες χουβές^{22α}, που σηκώσανε τσι Χιόνες εις το πόδι κι εβγάλανε τσι γείτονες στα παραθύρια και σσι δρόμους και μας εγιουχαίζανε. Κι ούλοι κατακόκκινοι από ντροπή και φόβο μη μάσε μυριστούν οι στρατονόμοι, εσοκροπίσαμε σε ρούγες, σοκάκια κι αποπάτους, κατορημένοι από το ζόρε με το χουνέρι του κερατά που μας ήβρε. Κι ως θα το θυμάσαι Μιχαλάκη, ούλοι γινήκαμε καπνός και πόδια μας βοηθάτε. Μόνο 'σένα το

☞ συνέχεια στη σ. 15

- Καλά, του λέει ο κουρέας και του τραβά μια ξυραφιά «στεγνή».

- Ω, μπήγει τη φωνή ο μουστερής¹, είπα σου δα πως είμαι Σφακιανός, μα δεν είμαι από τη μέση τω Σφακιώ. Βάλε μου λίγη, μα καλά λίγη, σαπουνάδα.

Του κάνει λίγη σαπουνάδα ο μπαρμπέρης και του τραβά δεύτερη ξυραφιά. Μα τα γένια ήτανε σκληρά και ξαναμπήγει τη φωνή.

- Ε, εδά το λοιπός θα σου το πω. Κατωμερίτης είμαι και κάνε τη δουλειά σου, ετσά²

που 'σου κατέχεις³.

(Αρ. Ι, Κριάρης, με κάποιες φραστικές αλλαγές).

Γλωσσάρι

- 1.-μουστερής (τουρκ. musteri)=πελάτης
«Αμα περνάς τον ποταμό το Ξέπλινε τ'ατζί¹ σου/κιτρινοκλόκω κούθα μου δεν είμαι μουστερής σου». (Ειρήνη Παπαδάκη)
- 2.-έτσα,ετσά=έτσι : «Μα 'τσα και το θυμήθηκα, το Γύπαρη γαμπρό σου/για ποια φορμή δεν τότε θές, Γιαννούλα, στο Θεό σου;» (Πανώρια, Κρήτη, 1590). «Ετσά'ρθει το παράξενον, θέλουν χαρεί ει χθόροι σου» (Σαχλίκης, Κρήτη 1400)

3.-κατέχεις = ξέρεις; «Κ'ήλεγε μες του λογιμού : «Κατέχω και γνωρίζω κι άξος δεν ειμ'εγώ ποτέ τέτοια κερά να ορίζω» (Ερωτόκριτος). «Κατέχεις την Πανώρια αυτή, του γέρω του Γιαννούλη τη θυγατέρα». (Πανώρια).

4.-ατζί = πόδι : «Πάγω λοιπό, μα τρέμουςι τ'ατζά μου από την πείνα» (Φορτουνάτος) «Αλήθεια ναι, κι αν ήξευρες, όλοι τους ετσιλοσάν/κατουρούσαν, τ'ατζά τους απ'το φόβο τους κι εσένα ανεζήτούσα» (Φορτουνάτος). «Η Βαρελοπούλα τρέχοντας τ'ατζιά της εκτυπούσα» (Σαχλίκης).

Της Ροδαράς τούτης τα ρόδα
τα κορφολογά 'πο τα περβόλια
Ο ΧΑΡΑΛΑΜΠΟΣ ΕΛΕΥΘΕΡΟΠΟΛΙΤΗΣ

οι Αρμένιοι μας

μέσα από τις σελίδες των «Χανιώτικων Νέων»

Εκτενή αφιερώματα στους Αρμένους διαβάσαμε στα «Χανιώτικα Νέα» περί τα μέσα Απριλίου, αφιερώματα που στάθηκαν αφορμή να ξαναζωντανέψουν μνήμες από το παρελθόν, αλλά και να αποκατασταθούν αρκετές ιστορικές αλήθειες που η προφορική παράδοση τις είχε κατά κάποιον τρόπο αλλοιώσει.

Με το φακό της εφημερίδας, λοιπόν, και τις «ματιές» του «μέσα κι έξω από τα Χανιά» ο συνεργάτης των «Χ.Ν.», Γιάννης Κάκανος, επισκέφθηκε τους Αρμένους, όπου συναντήθηκε και μίλησε με τον τώως πρόεδρο της κοινότητας του χωριού, Δημήτρη Πριπάκη. Στη διάρκεια της μεταξύ τους κουβέντας, ο τελευταίος αναφέρθηκε σε όλα όσα είχε ζήσει ή και ακούσει σχετικά με τους Αρμένους, μιλώντας τόσο για το παρόν όσο και κυρίως για το παρελθόν. Δυστυχώς, ωστόσο, ο προφορικός λόγος – πολλές φορές – μας διαφεύδει αναφορικά με την ακρίβεια όλων όσων μεταφέρονται μέσα στο χρόνο και στην παγίδα αυτή έπεσε και ο γηραιός Αρμενιανός.

Με νέο δημοσίευμα στην εφημερίδα, λοιπόν, ήρθε να αποκαταστήσει την αλήθεια ο ιστορικός μελετητής του χωριού μας, συνεργάτης των «Χ.Ν.» και της «Ε», Χαράλαμπος Μπουρνάζος.

Στο απόσπασμα που ακολουθεί ο Χ. Μπουρνάζος μας γνωστοποιεί μερικές απ' τις αλήθειες της μακράς ιστορίας του χωριού μας.

ΑΓ. ΝΙΚΟΛΑΟΣ

«Επί Νικηφόρου Φωκά [...] μεταξύ των επτά βυζαντινών εκκλησιών που κτίστηκαν τότε, συμπεριλαμβάνεται και ο περικαλλής ναός του χωριού, αφιερωμένος στον Άγιο Νικόλαο».

Ο Άγιος Νικόλαος είναι οικοδόμημα σύγχρονο, και δεν έχει καμία απολύτως σχέση με βυζαντινό κτίσμα. Θεμελιώθηκε στα ερείπια Οθωμανικού τεμένους, εμπνευστής του μάλιστα και πρωτεργάτης ήταν ένας σπουδαίος ιερέας, ο παπά Γιάννης Λαγουμιτζάκης (1870 -1950).

Μαρτυρίες γι' αυτό, εκτός από τις άπειρες προφορικές, υπάρχουν και δύο τουλάχιστον γραπτές και πολύ προσιτές σε κάθε ενδιαφερόμενο:

α) Στο βιβλίο του Στέφανου Φρεσκάκη (1901-1999) «οι Αρμένιοι στο παρελθόν» (1991): Στη σελ. 9 διαβάζουμε: «Η εκκλησία του Αγίου Νικολάου μπορεί να πει κανείς πως είναι έργο του [του παπά Γιάννη]. Στη θεμελίωση, που έπρεπε να κλείσουν οι πηγές σε πολλά σημεία με σακιά από σαντορινιό χώμα (τότε δεν υπήρχε το τσιμέντο), θυμούμαι πως πρωτοστατούσε στη δουλειά μέσα στα νερά, πράγμα που προκαλούσε την άμιλλα των χωριανών. Θυμούμαι, επίσης, την πρόθυμη κινητοποίηση για να μεταφερθούν από τις Νιοχωριανές χαλές οι μαρμαρόπετρες από τις οποίες σμιλεύτηκαν οι κολώνες της κεντρικής θύρας».

β) Και στις «Αναμνήσεις και Σημειώσεις» του καθηγητή Δημήτρη Τζιγκουνάκη (1904 - 2001), τις συνημμένες στο ίδιο βιβλίο, διαβάζουμε: «ΓΕΓΟΝΟΤΑ ΤΟΥ 1912 [...] Ήμουν Ε' Δημοτικού, όταν έσκαφαν τα θεμέλια του Αγίου Νικολάου. Ο ναός θα εκτίζετο στη θέση Οθωμανικού τεμένους, ερείπιο επί των ημερών μου. Θα ετίθετο ο θεμέλιος λίθος. Τον αγιασμό του έκαμε ο παπά Γιάννης. Εζήτησε χρυσό νόμισμα να βάλει στο θεμέλιο λίθο στη γωνία Ν.Α. Έτρεξε ο Τερεζοκωνσταντής (παππούς του Κωστάκη) και έφερε ένα. Για θεμέλιο στα Β. θεμέλια που είχαν αρκετό βάθος και πλάτος, γιατί ανάβρυζε νερό, χρησιμοποίησαν θηραϊκή γη (σαντορινιό χώμα) με πέτρες σαν αυτές που κάνανε τον αμαξιτό δρόμο. Το τσιμέντο δεν ήτο εν χρήσει...»

****Βεβαιωμένες από γραπτές ιστορικές πηγές, βυζαντινές εκκλησίες των Αρμένων είναι οι εξής τρεις:**

-Προφήτης Ηλίας ("S.Elia")

-Άγιος Ιωάννης Θεολόγος ("S. Zuanne Theologo")

-Άγιος Γεώργιος ("S. Zorzi"), που τα ερείπια του μόνο υπάρχουν σήμερα.

(Πηγές: Απογραφή των ναών και μονών της περιοχής Χανίων του έτους 1637. Συμβόλαιο του 1596(;) του νοταρίου Χανίων Κατή).

****Ενδείξεις - όχι όμως και αποδείξεις-** ότι ήταν βυζαντινό το παλιό εκκλησιδάκι Κοιμήσεως της Θεοτόκου υπήρχαν, προ τριακονταπενταετίας, γιατί σφερα μήτε οι ενδείξεις, μήτε το εκκλησιδάκι υπάρχουν πλέον, αφού κατεδαφίσθη επί Χούντας, με άδεια μάλιστα του τότε επισκόπου.

Ο ΚΡΙΤΟΒΟΥΛΙΔΗΣ

«Εδώ γεννήθηκε το 1792 ο γνωστός ήρωας επαναστάτης Καλλίνικος Κριτοβουλίδης».

Τη φράση συμπληρώνει φωτογραφία πινακίδας, όπου αναγράφεται: «Εδώ γεννήθηκε ο Καλλίνικος Κριτοβουλίδης το έτος 1792. Εδώ συντάχθηκε και υπεγράφη το Σύνταγμα των Αρμένων 22-5-1822». Ο Κριτοβουλίδης καταγόταν από τους Αρμένους, δε γεννήθηκε όμως στους Αρμένους. Ούτε είναι το αρχικό/βαφτιστικό του όνομα Καλλίνικος, αλλά Κυριάκος. Αυτά τεκμηριώνονται από αναμφισβήτητη ιστορική πηγή: τον επικήδειο λόγο τον εκφωνηθέντα «κατά την κήδευσίν» του «την 3 Ιουλίου εν τω Ναώ η Αγία Ειρήνη» των Αθηνών (Εφημ. «Αλήθεια», 15-7-1868), από το Χανιώτη φίλο του καθηγητή συγγραφέα, κληρικό κι εφημεριδογράφο Νίκανδρο Ζανούβιο: «Κυριάκος Κριτοβουλίδης εξ Αρμένων των Ιπποκορωνίων ορμώμενος, εγεννήθη εν Χανίοις τω 1792...»

Ακολουθώς, η σύνταξη του Πολιτεύματος των Αρμενων, η σχέση του με το Πολίτευμα της Επιδάουρου, το περιεχόμενο και η ακριβής χρονολογία της υπογραφής του, είναι θέματα στα οποία οι πηγές απαντούν με σαφήνεια. Ο Κριτοβουλίδης γράφει στα «Απομνημονεύματά» του (σελ. 558):

«Αρμένιοι. Ενταύθα, ως επί το πλείστον, είχε την έδραν επί της επαναστάσεως η Διοίκησης,

όπου έγιναν και δύο συνελεύσεις των Κρητών” η δε συγχροτηθείσα τον Μάιο 1822, ότε υπεγράφη και υπό των Κρητών το πρώτον ελληνικόν Πολίτευμα της Επιδαύρου λεγόμενον, εφήφισε να φέρη εις το χωρίον τούτο, το οποίον εσχημάτιζε κωμόπολιν, την κλήσιν “Ελευθερόπολις”.

Η ακριβής χρονολογία υπογραφής του Πολιτεύματος είναι: “Εν Αρμένιοις την 20 Μαΐου 1822, και β’ έτος της ανεξαρτησίας”. (Κριτοβουλίδης, “Απομνημονεύματα”, σελ. 125. Μάμουκας “Τα κατά την Αναγέννησιν της Ελλάδος” (1839), σελ. 121). 20 Μαΐου, λοιπόν, και όχι 22.

ΟΙ ΠΡΩΤΟΙ ΚΑΤΟΙΚΟΙ ΤΟΥ ΧΩΡΙΟΥ

“Το χωριό μας πήρε την ονομασία αυτή από τους πρώτους κατοίκους του που ήταν Αρμένιοι, οι οποίοι είχαν έρθει επί Νικηφόρου Φωκά, όταν εκείνος απελευθέρωσε την Κρήτη από τους Σαρακηνούς...”

Οι πρώτοι κάτοικοι δεν ήταν Αρμένιοι. Το χωριό και προ του 961 ήταν κατοικημένο. Και οι Αρμένιοι δεν ήρθαν απλώς “επί” Νικηφόρου Φωκά, αλλά αποτελούσαν επίλεκτους πολεμιστές του, ενώ κι ο ίδιος ήταν αρμενικής καταγωγής. Τα ντοκουμέντα όμως βεβαιώνουν ότι ο Φωκάς, μεταξύ των άλλων ευγενών οικογενειών της Κωνσταντινουπόλεως που φέρνει μαζί του για εγκατάσταση στην Κρήτη, περιλαμβάνει και την οικογένεια Αρμένη. Εποικισμοί Αρμενίων στην Κρήτη σημειώνονται και αργότερα και καθ’ όλη τη διάρκεια της Ενετοκρατίας (1204-1669).

Η ΕΛΕΥΘΕΡΟΠΟΛΙΣ

“Την περίοδο 1865-66, επί Τουρκοκρατίας, ακόμα, στο ύψωμα του χωριού με την ονομασία

Γαλατές (sic) είχαν γίνει νικηφόρες μάχες κατά των Τούρκων. Οι νίκες μας αυτές αποτέλεσαν την αφορμή για αλλαγή της ονομασίας του χωριού, και από Αρμένιοι να ονομαστεί Ελευθερόπολις, αλλά η ονομασία αυτή δεν επικράτησε πολύ”.

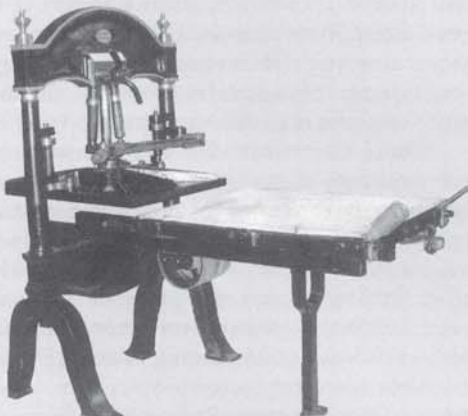
Οι πηγές – και είναι πολλές και έγκυρες πολύ – δεν αναφέρουν μάχες, ούτε καν συμπλοκές ή αψιμαχίες στην περιοχή το 1865 μάλιστα, ένα χρόνο δηλαδή, πριν εκδηλωθεί η επανάσταση του 1866-1869.

Όσο για την αλλαγή της ονομασίας του χωριού, από Αρμένιοι σε “Ελευθερόπολις”, αυτή βέβαια έγινε μισό σχεδόν αιώνα πριν, πότε ακριβώς, πού, και από ποιους, αυτά μας τα λέει ο Κριτοβουλίδης στο απόσπασμα των “Απομνημονευμάτων” του, το οποίο παραθέσαμε πιο πάνω. Η ονομασία μάλιστα αυτή όχι λίγο, αλλά καθόλου δεν επικράτησε, όπως δείχνουν τα επαναστατικά έγγραφα, όπου μόνο χωρίον Αρμένιοι αναφέρεται.

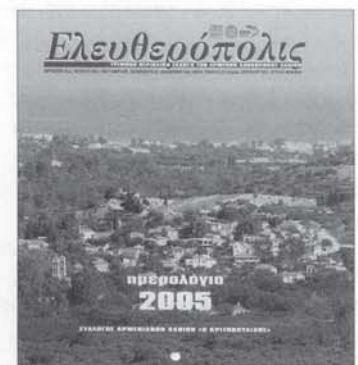
Και ενώ οι διορθώσεις

του Χ. Μπουρνάζου έλαβαν τέλος, ο Γιάννης Κάκανος, επισκέφθηκε ξανά το χωριό, βρήκε τον κ. Πριπάκη, του επέστησε την προσοχή σε όσα γράφτηκαν παραπάνω (οπωσδήποτε ο κ. Πριπάκης δεν έφερε καμία αντίρρηση, άλλωστε τα λόγια των προγόνων του μετέφερε) και το μικρό χωριό μας, για άλλη μια φορά, είδε το φως της δημοσιότητας, κατά τι πιο κουρασμένο από τα τόσα λόγια, κατά τι πιο διαφωτισμένο σχετικά με την ιστορία του, αλλά και με μια πικρία αναφορικά με το αναληθές πολλών από τις προφορικές του παραδόσεις. Κι είναι τόσο ωραίες οι ιστορίες από τα παλιά... Είτε είναι αληθινές είτε κινούνται στη σφαίρα του μύθου...

Ένα σπουδαίο «Μουσείο Τυπογραφίας» ίδρυσαν τα «Χανιώτικα Νέα και το εγκατέστησαν στον ιδιόκτητο χώρο τους, στο Βιοτεχνικό Πάρκο.

Η «Ελευθερόπολις» που η αναγγελία του Μουσείου βρήκε την ύλη της στο τυπογραφείο, περιορίζεται στο να εκφράσει τη χαρά της γι’ αυτήν τη γενναία πράξη πολιτισμού και να συγχαρεί τον κ. Γαρεδάκη και τους συνεργάτες του, συντελεστές του λαμπρού αυτού έργου.

Από την εφημερίδα «Τα εν δήμε»

«Διατήρηση και διαφύλαξη της ιστορικής και πολιτιστικής μας κληρονομιάς. Ένα ταξίδι στο παρελθόν μέσα από φωτογραφίες του προηγούμενου αιώνα. Μια παρακαταθήκη για τους Αρμενιανούς του μέλλοντος».

τεύχος 8/2005

Τρώτε και πίνετε' άρχοντες

ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΓΚΙΝΑΡΑ
ΣΤΟ «ΦΤΩΧΟΓΙΑΝΝΗ»

Η στήλη αυτή είχε σχεδιαστεί να εγκαινιάσει στο περασμένο φύλλο, με μια συνταγή μαγειρεύματος αγκινάρας, φαγητού σαρακοστιανού. Κι αυτό γιατί το φύλλο εκείνο θα κυκλοφορούσε τη Μεγάλη Σαρακοστή, σε μέρες δηλαδή νηστείας και προσευχής, αλλά και ακμής της παραγωγής του ευλογημένου κηπευτικού. Ο «χασάπης» όμως ο τυπογράφος έκκοψε τη στήλη από την ύλη, γιατί, λέει, δεν του την εχωρούσε το χαρτί του εφημεριδακίου.

Η ΑΥΤΟΥ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΕΞΟΧΟΤΗΣ Ο ... ΞΙΝΟΧΟΝΤΡΟΣ

Ετούτο τώρα το φύλλο που κυκλοφορεί μήνα Ιούλιο, σε μέρες δηλαδή όπου μηδέ νηστείες έχουμε, μηδ'αγκινάρες βρίσκομε σε χωράφια είτε μανάβικα, είπαμε να δημοσιεύσομε άλλη συνταγή, για τον Ξινόχοντρο αυτήν. Παλιός, μαζί με τον μπακαλιάρo, «Φτωχογιάννης» κι αυτός, τον οποίο οι νοικοκυρές μας, ιδίως στα χωριά μας, ποτές τωνε δεν τον απαρνηθήκανε. Σήμερα όμως τον υποδέχονται, μετά δόξης και τιμής, και τα ... Πανεπιστήμια, όπου τον δεξιώνονται παραχωρώντας στην εξοχότητά του πολυτελείς εγκαταστάσεις και σοφούς καθηγητές εντεταλμένους να διδάσκουν τα μυστικά παρασκευής και την τέχνη της μαγειρικής του. Εγύρισε, που λένε, ο τροχός ν'αποφτώσει κι ο φτωχός.

Η «Ελευθερόπολις», πιστή από τα γεννοφάσκια της στις παραδόσεις και τα πατροπαράδοτα ήθη και έθιμα των ανθρώπων μας, τιμά βέβαια κι αυτή τον ευεργέτη, τον οποίο, οι παλιότεροι μας ιδίως ευγνωμόνως μνημονεύομε, καθώς μας εστάθηκε σπουδαίος βοηθός στα δύσκολα και στερημένα χρόνια τα παλιά ...

ΤΟ ΨΗΣΙΜΟ ΤΟΥ ΞΙΝΟΧΟΝΤΡΟΥ

Νάτε την τώρα και την πανεπιστημιακή συνταγή παρασκευής του Ξινόχοντρου, όπως τη βρίσκομε στην έκδοση του Γεωπονικού Πανεπιστημίου Αθηνών, Εργαστήριο Γαλακτοκομίας : «Ξινόχοντρος. Ένα παραδοσιακό βιολογικό προϊόν της Κρήτης.

Υπό Εμμ. Ανυφαντάκη, Αικ.Γεωργάλα, Ι.Κανδαράκη, Α.Βαμβακάκη, Αικ.Μοσχopούλου, Χρ.Μίσηρ».

Παρασκευή του Ξινόχοντρου (ψήσιμο)

Το στάδιο αυτό περιλαμβάνει κατ'αρχάς τη θέρμανση, υπό συνεχή ανάδευση, του ξινισμένου γάλακτος μέχρι βρασμού και στη συνέχεια την προσεκτική προσθήκη, υπό συνεχή ανάδευση, του χόντρου. Χρειάζεται ιδιαίτερη προσοχή και εμπειρία ώστε να «καλοψηθεί» ο Ξινόχοντρος χωρίς να «τσικνώσει». Μεταξύ των παραγωγών του προϊόντος υπάρχουν διαφορές τόσο στα μέσα που χρησιμοποιούνται όσο και στους χειρισμούς που γίνονται. Στις μικρές εκμεταλλεύσεις το ψήσιμο εξακολουθεί να γίνεται κατά τον παραδοσιακό τρόπο. Συνήθως χρησιμοποιείται για το σκοπό αυτό κατσαρόλα, χωρητικότητας 5-10 κιλών, στην οποία τοποθετείται το ξινισμένο γάλα και θερμαίνεται με ξύλα στο τζάκι. Όταν αρχίζει να βράζει ελαττώνεται ή σταματά η φωτιά, προστίθεται

Ο παραδοσιακός χειρόμouλος

σιγά-σιγά με προσοχή και υπό συνεχή ανάδευση ο χόντρος, ώστε να μη σβολιάσει και να μην τσικνώσει. Η ποσότητα του χόντρου που προστίθεται ή είναι προκαθορισμένη, συνήθως ανά 3 κιλά πρόβειου γάλακτος προστίθεται 1 κιλό χόντρος ή προσδιορίζεται εμπειρικά από το ιξώδες που αποκτά σταδιακά το μίγμα του γάλακτος με το χόντρο. Το σημείο αυτό είναι όταν το στέλεχος του αναδευτήρα του χόντρου αφηθεί ελεύθερο, σε κατακόρυφη θέση στη μάζα του ψημένου χόντρου, διατηρεί σταθερή τη θέση αυτή.

Ανάλογη διαδικασία ακολουθείται κατά το ψήσιμο του Ξινόχοντρου και κατά την παραγωγή του σε μεγαλύτερες ποσότητες στις βιοτεχνίες.

Μετά το ψήσιμο ο Ξινόχοντρος ή παραμένει στο σκεύος που ψήθηκε μέχρι το πρωί της επόμενης ημέρας, για να κρυώσει και να «δέσει», ή μεταφέρεται σε αβαθή ταψιά, για τους ίδιους λόγους.

Σημειώνεται ότι το ψήσιμο του Ξινόχοντρου αποτελεί πολύ κουραστική εργασία, ιδιαίτερα αν οι ποσότητες που παρασκευάζονται είναι μεγάλες. Και αυτό γιατί το ιξώδες του μί-

ματος γάλακτος/χόντρου, αυξάνει καθώς αυξάνει η αναλογία του δεύτερου στο μίγμα

και με τη θέρμανση, γεγονός που καθιστά επίπονη την ανάδευσή του. Για το λόγο αυτό συνήθως συνεργάζονται δύο άτομα. Η χρησιμοποίηση μηχανολογικού εξοπλισμού -καζάνι με διπλά τοιχώματα και ισχυρό μηχανοκίνητο αναδευτήρα του φέρει ξέστρα- διευκολύνει τα μέγιστα την παραγωγή του Ξινόχοντρου. Στην περίπτωση αυτή επιδιώκεται η ταχεία και ομοιόμορφη διασπορά του χόντρου στο ζεστό γάλα με έντονη ανάδευση και η απομάκρυνση του από το καζάνι πριν αυξηθεί πολύ το ιξώδες του διότι τότε η έξοδος του μίγματος θα είναι αδύνατη. Το ζεστό μίγμα διανέμεται σε αβαθή μεταλλικά ταψιά και αφήνεται στη θερμοκρασία περιβάλλοντος μέχρι το πρωί της επόμενης ημέρας για να κρυώσει και να γίνει πιο συνεκτικό.

Ξήρανση

Παραδοσιακά αυτή γίνεται με έκθεση του Ξινόχοντρου στον ήλιο. Για το λόγο αυτόν, το πρωί της επομένης της παρασκευής του, η μάζα του «ψημένου» κρύου φρέσκου Ξινόχοντρου κόβεται με τα χέρια, με μαχαίρι ή με κουτάλι σε κομμάτια κυμαινόμενου μεγέθους και εκτίθεται στον ήλιο για ξήρανση. Η εργασία αυτή είναι χρονοβόρα και κουραστική καθώς πρέπει να παραμείνει σχυμμένο το προσωπικό στον ήλιο επί πολλές ώρες, ιδιαίτερα όταν η παραγωγή είναι σημαντική.

Στις περιπτώσεις των αγροτικών εκμεταλλεύσεων που παράγουν μικρές ποσότητες για ιδιοκατανάλωση, τα κομμάτια του Ξινόχοντρου «απλώνονται» σε τραπέζια ή σοφράδες, ή σανίδες και στη συνέχεια εκτίθενται στον ήλιο. Για να μην κάθονται επάνω έντομα συνήθως σκεπάζονται με τούλι. Όταν οι παραγόμενες ποσότητες είναι σχετικά μεγάλες το άπλωμα γίνεται επάνω σε καθαρά σεντόνια, που είναι απλωμένα σε ηλιόλουστες ταράτσες. Τελευταία αυτό γίνεται και πάνω σε δίχτυα συλλογής ελαιοκάρπου τα οποία ως εκ της κατασκευής τους διευκολύνουν την κυκλοφορία του αέρα και επιταχύνουν την ξήρανση, η οποία το καλοκαίρι διαρκεί συνήθως μία εβδομάδα. Κατά την διάρκεια της ξήρανσης τα τεμάχια του Ξινόχοντρου αναστρέφονται για να επιταχυνθεί η διαδικασία αλλά και για ομοιόμορφη ξήρανση του προϊόντος.

Η παραγωγή του Ξινόχοντρου σε βιοτεχνική

ΜΑΝΩΛΗΣ ΠΙΠΕΡΑΚΗΣ

ΜΑΘΕ, ΠΕΤΖΕΤΑΚΙ, ΓΡΑΜΜΑΤΑ!

ΟΤΑΝ Ο ΜΑΝΩΛΗΣ Πιπεράκης κάθισε στην έδρα κρατώντας το χάρακα του δασκάλου, του ήρθε στο μυαλό ο Διονύσης Παπαγιαννόπουλος που κατσάδιαζε τις μαθητρίδες του στις ελληνικές ταινίες. Αλλά επειδή οι ήρωες των διαφημίσεων είναι πιο επιεικείς από εκείνους του σινεμά, ο μικρός Πετζετάκις δε χρειάστηκε να διαπιστώσει αν «το ξύλο βγήκε απ' τον παράδεισο» και τη γλίτωσε με μια επίπληξη. Άλλωστε, ο «δάσκαλος» στην πραγματικότητα ήταν συνταξιούχος φροντιστής της Ολυμπιακής Αεροπορίας.

Στα επτά χρόνια που ο Μ. Πιπεράκης εκτονώνει το μικρόβιο της υποκριτικής στη διαφήμιση, έχει παίξει σε τουλάχιστον 15 σποτάκια στην Ελλάδα και σε 2 στην Κύπρο. Εκτός από αυστηρός δάσκαλος, έχει διατελέσει κουρέας ενός «κολλημένου με τη μάλα» για τις ανάγκες

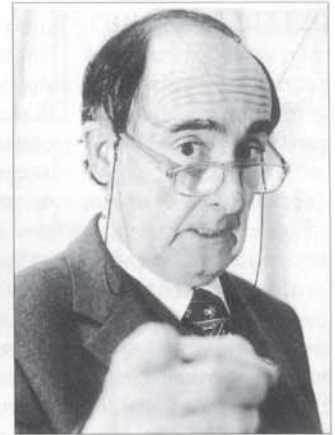
Υπόδειγμα ανήσυχου συνταξιούχου χαρακτηρίζει τον Μανώλη Πιπεράκη, αρθρογράφος σε ένθετο της «Κυριακάτικης Ελευθεροτυπίας» με αφορμή την επιτυχημένη παρουσία του συγχωριανού μας σε διαφημιστικά σποτ. Παραθέτουμε απόσπασμα από το δημοσίευμα.

του ΟΠΑΠ, ντροπαλός γυμνασιάρχης που φλερτάρει τη φουρνάρισσα κυρία Ευγενία μέσω του Βιτάμ, ζαχαροπλάστης που προτιμά τις σοκολάτες ΙΟΝ αντί για τα γλυκά, και άλλους ρόλους που τον κατέταξαν στις διασημότητες των λίγων δευτερολέπτων.

Τώρα πια δε χρειάζεται να κάνει

πάντα οντισιόν. «Μερικές φορές λένε κατευθείαν "φωνάξτε τον Πιπεράκη που κάνει μορφασμούς με τα φρύδια" γιατί αυτό τους αρέσει», εξηγεί. «Κι εγώ προσπαθώ σε κάποια σημεία να βάζω τη δική μου σφραγίδα με κάποιες εκφράσεις ή με χειρονομίες. Π.χ. στον κουρέα πρότεινα να δένω την πετσέτα με μια καρφίτσα όπως έκαναν παλιά στα κουρέια. Και στον Πετζετάκη έπιασα τον χάρακα και τον γυρνούσα στα δάκτυλα κι αυτό έδωσε ζωή στο ρόλο». Χάρη στην προύπηρεσία του, μπορεί πλέον να διαπραγματεύεται λιγάκι και το κασέ του σε σχέση με τους περισσότερους κομπάρσους από πρακτορεία μοντέλων. «Για τον Πετζετάκη πήρα 400 ευρώ, ένα καλό ποσό για κάποιον που δεν είναι επώνυμος, ηθοποιός κτλ.».

Αφού τα χρήματα, προφανώς, δεν είναι το μεγάλο κίνητρο, η

διαφήμιση κατατάσσεται ως ένα ακόμη από τα ποικίλα ενδιαφέροντά του. «Σαν δίδυμος που είμαι στο ζώδιο, κάνω πάρα πολλά πράγματα. Πριν τελειώσω το ένα θέλω να αρχίσω κάτι άλλο. Όταν πήρα σύνταξη, άντεξα μόνο τρεις μήνες χωρίς δουλειά».

☞ συνέχεια από τη σ. 8

κλίμακα απαιτούσε παλαιότερα την εξασφάλιση μεγάλων επιφανειών για τη ξήρανσή του, πράγμα όχι εύκολο πάντοτε.

Αυτό οδήγησε βιοτεχνία των Χανίων στην επινόηση ενός συστήματος ξήρανσης με τελάρα, που εξασφαλίζει πολύ μεγάλη οικονομία χώρου. Σήμερα στις νέες βιοτεχνίες παραγωγής Ξινόχοντρου, προωθείται η χρήση μηχανικών ξηρατηρίων, όπου επιτυγχάνεται ελεγχόμενη και ανεξάρτητη καιρικών συνθηκών ξήρανση. Πέραν τούτου, επειδή η προσπέλαση εντόμων στους χώρους της ξήρανσης είναι πολύ δύσκολη έως αδύνατη, το προϊόν που παράγεται δεν εμφανίζει, εάν προφυλαχθεί και στη συνέχεια, εντομολογικές προσβολές.

Ευχαριστούμε και από τη θέση αυτήν το Γεωπονικό Πανεπιστήμιο Αθηνών και προσωπικά τον καθηγητή κ. Ιωάννη Κανδαράκη, για την αποστολή δύο πρόσφατων εκδόσεων του Πανεπιστημίου τις οποίες παρουσιάζουμε στις σελίδες «Βιβλίο».

Χ.Μπ.

Μαντινάδα για την ειρήνη από την Ολυμπία Κοκοτσάκη- Μαντωνανάκη

ΤΟ ΤΡΙΤΟ ΒΡΑΒΕΙΟ κέρδισε η χωριανή μας Κοκοτσάκη - Μαντωνανάκη Ολυμπία στο διαγωνισμό μαντινάδας «για την ειρήνη» που διοργανώθηκε στο πλαίσιο τριήμερου εκδηλώσεων και κινητοποιήσεων της Επιτροπής Ειρήνης Χανίων στις 18 και 19 Μαρτίου στο παλιό Τελωνείο και στις 20 Μάρτη στην αμερικάνικη βάση στο Ακρωτήριο.

Στο πλαίσιο των εκδηλώσεων, εκτός από το διαγωνισμό μαντινάδας, έλαβε χώρα και διαγωνισμός ριζίτικου τραγουδιού, ενώ αξίζει να σημειωθεί η παρουσία των Λέκκα Γιώργη, Μυλωγιαννάκη Αντωνία, Ψαρρού Νίκου και Χαρχαλάκη Αντώνη στην κριτική επιτροπή για τους δυο διαγωνισμούς.

Μαντινάδες για την Ειρήνη

α' βραβείο - Μαρινάκη Ειρήνη
Όντε μυρίζει γιασεμί
κι ασβέστης στα σοκάκια,
Η ειρήνη καθρεφτίζεται
στα παιδικά ματάκια

β' βραβείο
Τζομπατζάκη Αλκυόνη
Ούλ' οι μεγάλοι του ντουινιά
για λόγου σου μιλούνε
Μα για τριάντα αργύρια
ειρήνη σε πουλούνε

γ' βραβείο - Κοκοτσάκη- Μαντωνανάκη Ολυμπία
Ανέ συμπορατούσανε
ανθρώποι και Ειρήνη
Στον κόσμο δε θα πύρωνε
πολέμου μπλιο καμίνι

Νεοριζίτικο

Στο διαγωνισμό ριζίτικου τρα-

γουδιού, νικητές ήταν: Καλλιτσάκης Χρήστος, επί χρόνια δάσκαλος στο χωριό μας (1ο βραβείο), Λούπη-Πασαριβάκη Δήμητρα (2ο βραβείο), Φωτάκης Σταύρος (3ο βραβείο).

1ο βραβείο:

Καλλιτσάκης Χρήστος
Χριστέ μου να ξεδήλιε
τ' όνειρο 'που 'δα απόψε,
πως ήμου σε κορφή βουνού
κι αγνάντευα τον κόσμο
κι εκεία 'που τον αγνάντευα
και τον περιχαιρόμουν
θωρ' όλους τσ' άρχοντες τση
γης και πύργο 'θεμελιώ-
νον. Πύργο 'μορφο, τετρά-
ψηλο, μαλαμοκαπνισμένο.
κι απής τον αποκτίσανε, σε
διαμαντένιο θρόνο,
πυργοδοσπότη κάτσανε για
πάντα την ΕΙΡΗΝΗ,
αρχόντισσα να 'ναι τση γης.

Μια παιδική μου ανάμνηση

ΩΣ ΓΝΩΣΤΟ ΣΕ ΟΛΟΥΣ οι Γερμανοί εκυρίευσαν την Κρήτη τέλος του Μάη 1941. Τότε εγώ ήμουν δεκατριών χρονών. Ο φόβος κι ο τρόμος, μα και πολλές ανησυχίες εκυρίευσαν τον κόσμο, ακόμα κι εμάς τα παιδιά μας επηρέασαν. Θα πρέπει να πέρασε πάνω από ένας μήνας και εμείς τα παιδιά του χωριού δεν τους είχαμε θωρεμένους, γιατί δεν είχαν έλθει ακόμα στο χωριό. Το χωριό μου δεν είχε αμαξωτό δρόμο και από τα

μπαρμπα-Σπύρος να με πάρει να πάμε μαζί στο Αρμένους να φέρωμε μαναβικά. Με ήθελε για να σέρνω εγώ τον ένα γαϊδάρο κι εκείνος τον άλλο, γιατί οι γαϊδάροι του χωριού μου δεν ήταν μαθημένοι να θωρούν αυτοκίνητα, και όταν τους πηγαίναμε στο κατωμέρι και θωρούσαν αυτοκίνητο ετρομάζανε και εκάνανε σαν τους μυγιασμένους. Τότε τα γερμανικά αυτοκίνητα ετρέχανε απάνω κάτω με πολύ βουητό και έπρεπε να σέρνομε

το Νεροχώρι και σε λίγο εμπήκαμε στον κεντρικό αμαξωτό δρόμο (τότε έτσι λέγανε την παλαιά εθνική οδό). Δεν επέρασε πολύ ώρα και ακούσαμε βουητό. Εμείς αμέσως επιάσαμε τους γαϊδάρους από την μύτη, τους βάλουμε στο χαντάκι του δρόμου και επεριμέναμε να περάσει το αυτοκίνητο.

Αμέσως θωρώ ένα παράξενο μηχανοκίνητο με τρεις ρόδες και δυο Γερμανούς, που ο ένας καθόταν ψηλά και ο άλλος χαμηλά,

χτά μη μου φύγει. Μέχρι να φθάσομαι στο Αρμένους θα πρέπει να συναντήσαμε πέντε ή έξι φορές αυτοκίνητα.

Όταν εφθάσαμε στο Νιο Χωριό στην πλατεία, κάποιος ακριβοχαιρετούσε τον μπάρμπα μου, τον κάτεχαν ούλοι οι κατωμερήτες και κοντοσταθήκαμε για λίγο. Τότε θωρώ δυο Γερμανούς από κοντά οπλισμένους και στέκανε κοντά στον κορμό του κυπαρισσιού, του ίδιου που είναι και σήμερα. Πάρα πέρα θωρώ μερικούς άλλους Γερμανούς κοντά στον πλάτανο και παρακολουθούσαν τους ντόπιους με αυστηρό ύφος. Τότε μου δόθηκε η ευκαιρία να δω καλύτερα τους κατακτητές που είχαν τρομοκρατήσει τους τον κόσμο από την πρώτη μέρα που ήρθαν.

Οι δυο Γερμανοί που στέκανε στο κυπαρίσσι ήταν πολύ κοντά μας και εκοιτάζανε με πολλή περιέργεια τον μπάρμπα μου. Κάτι ψιθύριζαν μεταξύ τους και χαμογέλασαν. Αυτό που κατάλαβα ήταν ότι τους εντυπωσίασε η εμφάνισή του, γιατί εφορούσε βράχα με στιβάρινα και το σαρίκι χαμηλά δεμένο, εφορούσε ζώνη κοκκινωπή τυλιγμένη πολλές φορές στη μέση του και το μουστάκι του ήταν στριμμένο. Δεν μείναμε πολλή ώρα και συνεχίσαμε για τους Αρμένους.

Στο Νιο Χωριό και τους Αρμένους επήγα για πρώτη φορά και πολύ με εντυπωσίασε ο ίσιος δρόμος. Δεν είχε στροφές, ούτε ανηφόρες, ούτε κατηφόρες. Όταν πλησιάσαμε στο Αρμένους με εντυπωσίασαν πολύ τα πανύψηλα δέντρα που ήταν δεξιά και ζερβά του δρόμου, με τα στενόμα-

κρα φύλλα και τους ασπριδερούς κορμούς. Τέτοια δέντρα έβλεπα για πρώτη μου φορά. Στο χωριό μου δεν υπήρχε κανένα τέτοιο σόι δέντρο. Ο μπάρμπα μου μου είπε πως τα λέγανε ευκαλύπτους.

Μπαίνοντας στο χωριό είδα δεξιά μια μεγάλη μαρμαρόκτιστη εκκλησία, μα ήταν ατελειώτη. Εκοντοστάθηκα για μια στιγμή και την εθαύμασα. Δίπλα στην εκκλησία βλέπω ένα μεγάλο λάκκο γεμάτο καθαρό νερό, που ερχόταν κάτω από τη γη, όπως μου είπε ο μπάρμπα μου. Εκαμάρινα πολλούς και πανύψηλους πλατάνους. Στη δεξιά μάντα του δρόμου ήταν μαγαζιά, το ένα δίπλα στο άλλο, με πολλούς ανθρώπους μέσα και έξω από τα μαγαζιά. Εκεί είδα κι άλλους Γερμανούς με τις παράξενες στολές τους γεμάτες παράσημα και γαλόνια, και εκεί παρατηρούσα πως κοιτάζανε το μπάρμπα μου περιεργα για την παράξενη γι' αυτούς ενδυμασία.

Όλοι οι Αρμενιανοί ακριβοχαιρετούσαν το μπάρμπα μου, τον ήξεραν όλοι γιατί πολλά χρόνια επήγα για αγόραζε κηπευτικά, χειμώνα καλοκαίρι, ήτونه δε και καλόψυχος και χουβαρδάς. Από τους πολλούς που χαιρετούσε ήταν και ένας γιατρός, στον οποίο και με σύστησε. Εκείνος με χαιρέτησε δια χειραφιάς και με ρώτησε τι κάνουν οι γονείς μου. Μου φάνηκε που τους γνώριζε, μα στη συνέχεια μου είπε ο μπάρμπα μου ότι ο γιατρός είναι από τη Ραμνή και είναι συγγενής με τη μάνα μου, γιατί κι αυτή είναι Ραμνιανή, μα όχι από το ίδιο σόι. Αυτός ήταν Μιχε-

Το σχέδιο είναι του προικισμένου λαογράφου Κανάκη Ι. Γερωνομάκη από το βιβλίο του «Λαογραφικό Σφακιανό Λεξικό Ερμηνευτικό».

Μελιδόνι – ο δρόμος ήταν ανήφορος, πολύ κακόβολος και η απόσταση πάνω από τρία χιλιόμετρα.

Είχαν ένα θείο – εξάδελφο του πατέρα μου, τον λέγανε Σπύρο, ήταν πάνω από 40 χρονών και εκανε το μανάβη πολλά χρόνια. Πότε είχε ένα γαϊδάρο και πότε δυο, τους φόρτωνε από δυο κοφίνες το καθένα και πήγαινε στους Αρμένους, όπου τους φόρτωνε παντός είδους κηπευτικά ανάλογα με την εποχή. Οι Αρμενιανοί τον εγνώριζαν όλοι.

Μια μέρα μου λέει ο

τον γαϊδάρο απ' την μύτη, να τον βάζομε στο χαντάκι του δρόμου για να μην τον κουτουλήσει κανένα γερμανικό αυτοκίνητο και θα μας δέρνανε κι εμάς σαν τους γαϊδάρους, γιατί έτσι το κάμανε σε πολλούς. Ο μπαρμπα-Σπύρος το πρότεινε στον πατέρα μου να με έπαιρνε παρέα για να προστατεύω τον ένα γαϊδάρο και δεν έφερε αντίρρηση.

Την άλλη το πρωί εγώ κι ο μπάρμπα μου επήραμε τον κατήφορο με τους γαϊδάρους, επεράσαμε από το Παϊδοχώρι, μετά από

και μου είπε ο μπάρμπα μου πως το λένε μοτοσικλέτα. Ήταν οι πρώτοι Γερμανοί που εθώρουνε. Εφορούσαν σιδερένια στρογγυλά καπέλα και παράξενες στολές, εκρατούσαν τουφέκια ολοκαίνουρια και εφορούσαν μεγάλα γυαλιά. Αμέσως ερχόταν από πίσω ένα φορτηγό αυτοκίνητο με πολύ βουητό φορτωμένο στρατιώτες. Δεν τους είδα όμως και τόσο καλά, γιατί ο γαϊδάρος ατζοπατούσε και είχα αγχαλιάσει την κεφαλή του με τη μια μου χέρα, και με την άλλη τον κρατούσα από τη μύτη σφι-

Ο νερόμυλος των Αρμενών στις Άσπρες Συκιές.

λογιάννης, ενώ η μάνα μου ήταν Γεωργουδάκη. Με τις πολλές χαιρετούρες του μπάρμπα μου εκαθυστερήσαμε για λίγο και μου δόθηκε η ευκαιρία να κοιτάξω γύρω γύρω για να ικανοποιήσω την περιέργειά μου, και μετά μου λέει: «Εδά θα πάμε στου Μπουρνάζο». Όταν παραμερίσαμε, ο Μπουρνάζος εκαλωσόρισε τον μπάρμπα μου με πολλή χαρά γιατί πάντα εκεί εκαταστάλαζε. Εκεί κάπου εδέσαμε τους γαϊδάρους. Ο μπάρμπα μου με τον Μπουρνάζο εμπήκαμε στο μαγαζί, εγώ εστάθηκα έξω και κοίταξα γύρω γύρω και δεν ήξερα τι να πρωτοθαυμάσω. Εσήκωσα το βλέμμα μου ίσια πάνω θαυμάζοντας τον θεό-

ρατο πλάτανο που υψωνόταν σαν γίγαντας, λες και προσπαθούσε να φθάσει στα σύννεφα. Παραδίπλα επήγασε ένας ολόκληρος ποταμός κρυστάλλινο νερό και εχυνόταν αθόρυβα προς τα κάτω. Οι πρασινάδες τριγύρω με εντυπωσίασαν, τα πάντα ήταν πρωτόθωρα για μένα.

Σε λίγο εβγήκαν από το μαγαζί ο Μπουρνάζος με τον μπάρμπα μου και ήλθαν κοντά στη ρίζα του πλατάνου, όπου έστεκα και περιεργαζόμουν το φυσικό παράδεισο. Ο Μπουρνάζος, που παρατήρησε την περιέργειά μου, με έπιασε από τον ώμο ανάλαφρα και με ρώτησε χαριτωλογώντας:

- Έχετε στο Μελιδόνι

τόσο πολύ νερό; Και τόσους πολλούς και μεγάλους πλατάνους;

- Όχι, δεν έχομε, παρά μόνο πέτρες και αγριόκλαδα, του αποκριθήκα παραπονεμένος κουνώντας την κεφαλή μου πάνω κάτω.

- Και πώς ζείτε; με απαναρωτά, κοιτάζοντάς με με καλοσύνη.

Εγώ δεν εκάτεχα τι να του απαντήσω και σύκωσα τους ώμους μου αμήχανος.

Στη διάρκεια αυτή ήρθαν εκεί μερικοί περιβολάρηδες και κουβεδιάζανε με τον μπάρμπα μου για τα περβολικά που θα του πουλούσαν.

Σε λίγο επήραμε τον ένα γάιδαρο και επήγαμε

πιο κάτω από το χωριό σε ένα αλευρόμυλο. Εκεί κοντά ήταν περβόλια που θα φορτώναμε τον γάιδαρο. Όταν φτάσαμε στο μύλο, εγώ συνεπάρθηκα από άλλες εντυπώσεις. Είδα το μεγάλο αυλάκι που εγώ τότε το βλεπα σαν ποταμό, γεμάτο καθαρό και δροσερό νερό, που έπεφτε με θόρυβο στο πηγάδι του μύλου. Εκεί οι περβολάρηδες εφέρνανε ντομάτες και αγγούρια. Στη διάρκεια της συναλλαγής και του ζυγίσματος, εγώ εμπήκα στο μύλο, που εκείνη την ώρα δούλευε, και μου εκανε εντύπωση ο μυλωνάς που ήταν πασπαλειμμένος με αλεύρι από πάνω ως κάτω. Εγώ εθώρουνα για πρώτη φορά τέτοιο κάτεργο και μάταια προσπάθησα να καταλάβω όσα είδα.

Σε λίγο εφορτώσαμε τον γάιδαρο και γυρίσαμε στου Μπουρνάζο. Ως τότε είχαν φέρει εκεί άλλοι περβολάρηδες κολοκύθια, φασόλες και διάφορα άλλα φρουτικά. Όταν τέλειωσε και αυτή η συναλλαγή, εμπήκαμε με τον μπάρμπα μου στο μαγαζί του Μπουρνάζο και μας εκοψε σε δυο μεγάλα πιάτα ντομάτες και αγγούρια με πολύ πολύ λάδι και ψωμί. Εκάτσαμε και εφάγαμε καλά. Εμείς ετρώγαμε ντομάτες και αγγούρια για πρώτη φορά εκείνο το χρόνο κι η νοστιμάδα τους δε λέγεται. Ήταν μεσημέρι όταν τελειώσαμε το φαί και εφορτώσαμε. Αποχαιρέτησαμε το Μπουρνάζο που μας φάνηκε καλόκαρδος και ευγενικός άνθρωπος κι εκείνος μας ευχήθηκε εγκάρδια καλή στρατιά.

Στην επιστροφή πάλι το ίδιο δράμα και ο ίδιος φόβος με τα γερμανικά αυτοκίνητα.

Όταν φτάσαμε στο Νεροχώρι άρχισε να φωνάζει ο μπάρμπα μου, ο μανάβης. Πολλοί βγήκαν από τις αυλές και πουσου-

νίσανε διάφορα. Περνώντας και από το Παϊδοχώρι πάλι ο μπάρμπα μου άρχισε να φωνάζει σαν ντελάλης την πραγματεία του, και εκεί επουλήσαμε αρκετά και αλάφρωσαν και οι γαϊδάροι, γιατί είχαμε παραγαμίσει τις κοφίνες.

Όταν εφτάσαμε το χωριό ήταν πια απόγευμα. Εγώ κατακουρασμένος από τον ποδαρόδρομο τόσες ώρες εξάπλωσα σε ένα πεζούλι έξω στην αυλή, κάτω από το δροσιό της κρεβατινας για να ξεκουραστούν οι πατούχες μου, γιατί ήμουν ξυπόλυτος. Ακόμα δεν είχα βάλει καλίκωση, μα δε με ένοιαζε, γιατί όλα τα κοπέλια του χωριού ήταν ξυπόλυτα ως δεκαοχτώ χρονών.

Δεν επρόλαβα όμως να ησυχάσω για πολλή ώρα και περιμαζωχτήκανε από πάνω μου σα δέκα κοπέλια τση γειτονιάς και με ρωτούσαν αν είδα Γερμανούς και πώς είναι, αν είναι γεροί άντρες και αν βαστούνε μεγάλα τουφέκια και πολυβόλα.

Εγώ άρχισα να τους λέω πως τους είδα, μα πιο πολύ περιέγραφα τι είδα στους Αρμένους. Τους περιέγραφα τον Μπουρνάζο, τον πλάτανο και την πηγή που είναι σαν ένα αλώνι και βγαίνει ολόκληρος ποταμός το νερό καθαρό και κρύο. Τους είπα για τον αλευρόμυλο που η μεγάλη μυλόπετρα εγύριζε με το νερό και έβγαζε το αλεύρι. Τους είπα για τη μαρμαρόκτιστη εκκλησιά και την άλλη μεγάλη πηγή που είναι δίπλα της. Την άλλη μέρα ήρθανε κι άλλα κοπέλια από άλλες γειτονιές και με αναρωτούσαν πάλι τα ίδια και τα ίδια.

Τώρα, έτος 2005, ύστερα από 64 χρόνια μεταδούδω αυτή την ανάμνησή μου από τις σελίδες της «Ελευθερόπολης» στους αναγνώστες της.

Νικήτας Πλατιδαάκης

Το εσωτερικό του νερόμυλου 60 χρόνια μετά.

Βιβλίο

ΤΕΚΜΗΡΙΩΤΙΚΑ ΚΕΙΜΕΝΑ ΤΗΣ ΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΗΣ ΜΑΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ

Ελένη Γαρδίκια-Κατσιαδάκη
Ελευθέριος Βενιζέλος:
69 χρόνια από το θάνατό του. Πώς τον
είδε ο αθηναϊκός Τύπος. Χανιά 2004.

Αναδημοσίευση από τα «Χανιώτικα Νέα»,

Της ΑΘΗΝΑΣ ΜΠΛΑΖΟΥΔΑΚΗ-ΣΤΑΥΡΟΥΛΑΚΗ

ΑΝΑΜΕΣΑ ΣΤΙΣ ΠΟΛΛΕΣ δραστηριότητες, που έχει αναπτύξει το Ίδρυμα Ερευνών και Μελετών «Ελευθέριος Κ. Βενιζέλος», σε διάφορους τομείς, συγκαταλέγεται και η τελευταία έκδοση βιβλίου με θέμα «τον θάνατο του Βενιζέλου στον Αθηναϊκό Τύπο», την οποία επιμελήθηκε η κ. Ελένη Γαρδίκια-Κατσιαδάκη, επιστημονική συνεργάτις του Ιδρύματος.

Το βιβλίο ογκώδες και βαρύ (606 σελίδες) αποτελεί σημαντική και πολύτιμη προσφορά στο Ίδρυμα και ασφαλώς θα αποβεί αντικείμενο μελέτης και θαυμασμού για τον μεγάλο Κρητικό πολιτικό, από μελλοντικούς μελετητές της προσωπικότητάς του, αλλά και της δραματικής περιόδου στην οποία εκείνος έζησε και έδρασε.

Η ιδέα του θέματος πρωτότυπη, γόνιμη και αποκάλυπτική. Εδωσε ένα υλικό πλούσιο

ανώτερης ποιότητας, έντονα συναισθηματικό σχετικά με τον συγκλονισμό, που προξένησε στην Αθήνα, ο απρόσμενος θάνατος «εις ξένην γην» του Μεγάλου αυτοεξόριστου πολιτικού.

Μια πληθώρα άρθρων φιλικών ή εχθρικών, ανάλογα με τις εφημερίδες, που τα φιλοξένησαν και την πολιτική τους τοποθέτηση, κατέκλυσαν τον Αθηναϊκό Τύπο στο χρονικό διάστημα από το άγγελμα του θανάτου του, μέχρι την ταφή του στο ένδοξο Ακρωτήρι.

Τα άρθρα αυτά επιλεγμένα με ευσυνείδητη φροντίδα από την ερευνήτρια και συγκεντρωμένα σ' αυτόν τον ξεχωριστό τόμο, αποτελούν στοιχεία πολύτιμα και αδιάσειστα της ιστορικής περιόδου, του πολιτικού κλίματος και της ισχυρής προσωπικότητας του Βενιζέλου, που έδρασε μέσα σ' αυτό το ιδιαίτερα δραματικό σκηνικό.

Τα κείμενα στον φιλικό Τύπο είναι κατά το πλείστον εγκωμιαστικά, υμνητικά, κείμενα λατρείας και αφοσίωσης, αλλά στον αντίθετο Τύπο κυριαρχεί η μισαλλοδοξία, η μικροψυχία, η ύβρις στο πρόσωπο του Βενιζέλου, ακόμη και μπροστά στον ανοικτό τάφο του. Γεγονός, που σε οδηγεί στην πικρή διαπίστωση, ότι τα πάθη και τα μίσση στην Ελλάδα, παρά την μακρόχρονη αυτοεξορία του Μεγάλου Ηγέτη, δεν είχαν καταλαγιάσει, εξού και η 'Ελενα δεν θέλησε να τον περάσει νεκρό από την Αθήνα,

για ν' αποφευχθούν έκτροπα και ασχημίες. Μ' αυτόν τον τρόπο η αγνώμων Ελλάς αντάμειβε τον Ευεργέτη και Ελευθερωτή της.

Οι συντάκτες των άρθρων σοβαρών εφημερίδων είναι αξιόπιστοι σοβαροί ιστορικοί, σχιαγραφούν την προσωπικότητα του Βενιζέλου, τις αρετές, αναλύουν το έργο του, την προσφορά του στην πατρίδα -μοναδική του έγνοια-. Αποτυπώνουν τα αισθήματα του απλού λαού, τον πόνο και τον θρήνο του για την μεγάλη απώλεια του εμψυχωτή τους, που τους ενέπνευσε ελπίδες και πίστη και τους οδήγησε στις μεγάλες εξορμήσεις του Εθνους.

Τον Βενιζέλο τον θρήνησαν οι Πανελλήνες εντός και εκτός Ελλάδας αλλά η γενέτειρά του η Κρήτη τον έκλαψε με τον δικό της τρόπο. Τον έκλαψαν οι συναγωνιστές του Ακρωτηριού και του Θερίσου. Τον συνόδεψαν στον τάφο μαυροντυμένα Παλληκάρια και Κόρες της Κρήτης. Η Κρητική Μούσα του 'πλεξε στίχους πικρούς και μοιρολόγια. Ο Κρητικός Διγενής κατεβαίνοντας στον άδη συντάραξε το νησί.

Για τους «Κρητικούς του Βενιζέλου» γράφει ωραίο άρθρο ο πολιτικός του αντίπαλος Αλέξ. Παπαναστασίου. Και ο διάσημος Δανός κριτικός Brandes τονίζει «ότι ο Βενιζέλος ήταν πάρα πολύ μεγάλος για ένα κράτος μικρό, σαν την Ελλάδα, και συνεπώς η δράση μιας τόσο ισχυρής προσωπικότητας σ' ένα πλαίσιο αναγκαστικά περιορισμένο, ήταν φυσικό, να προκαλέσει στη δημόσια ζωή του τόπου του, βαθειά κρίση, προορισμένη μοιραία να την συγκλονίσει εκ βάθρων». (σελ. 192).

Οι αναγνώστες του τόμου αυτού συμμετέχουν συναισθηματικά αναβιώνοντας τις δραματικές ιστορικές ώρες του Εθνους. Αναπολούν τα δοξασμένα οράματα, τους πόθους και τους στόχους, τις μεγάλες αποφάσεις και τις μεγάλες εξορμήσεις της φυλής που περιέχονται σε τούτα τα «σκόρπια φύλλα» των αναμνήσεων. Μνήμες θριάμβων και εθνικής ανατάσεως και περηφάνειας, που δημιούργησε ο Εμπνευστής, ο Οραματιστής, ο Οδηγητής του Εθνους! Μια θάλασσα πολυκύμαντη και ταραγμένη η περίοδος της ζωής του. Αντιδράσεις ταπεινές, επίμονες, δυσκολίες ανυπέβλητες, μίσση αβυσσαλέα και ψυχοφθόρα, «όργητες άγριες και πάθη μπόρες».

Το παλάτι, ο διχασμός, οι λίθοι του αναθέματος, οι σφαίρες των δολοφόνων (Λαέ μου τί εποίησά σοι και τί μοι ανταπέδωκας;). Λαός παθιασμένος και τυφλός. Δεν σηκώνει το πέταγμα, το όνειρο, την ανάταση. Προτιμά τη νάρκη, τη χαμαίρπεια. Το ελληνικό δράμα στην κορύφωσή του.

Μα πάνω από τη θάλασσα των παθών, αναδύεται σήμερα η Μορφή του Μεγάλου Ελληνα, φωτεινή, γαλήνια, αυτάρκης, χωρίς σκιές, με συναίσθηση της προσφοράς του, υπόδειγμα αρετής, χρέους και πατριωτισμού.

Συγχαρητήρια στην ιστορικό συγγραφέα, που έφερε στο φως τα αποθησαυρίσματα του Αθηναϊκού Τύπου με τον θάνατο του Βενιζέλου, στοιχεία πολύτιμα, ψηφίδες, για τη συμπλήρωση του πάζλ, του ηθικού, πολιτικού, ιστορικού πορτραίτου του Μεγάλου Κρητικού.

**Μαριέττα Ασημομύτη-Εκκεκάκη
Η Γαλλική Σχολή Καλογραϊών στη Χαλέπα
Χανίων (1852-1983). Ρέθυμνο 2004.**

ΕΝΑ ΣΗΜΑΝΤΙΚΟ ΒΙΒΛΙΟ που αντικείμενό του έχει την περίφημη Γαλλική Σχολή Καλογραϊών της Χαλέπας, κυκλοφόρησε πρόσφατα. Συγγραφέας του η Κα Μαριέττα Ασημομύτη-Εκκεκάκη, η οποία

φοίτησε στη Σχολή, αλλά και διδάξε σ' αυτήν, έτσι που είναι συναισθηματικά δεμένη μαζί της, γεγονός που φανερώνεται εξάλλου από πλείστες σελίδες του βιβλίου, απ' όπου αναδύεται μια μητρική στοργή για το ιστορικό αυτό ίδρυμα των Χανίων.

Η σύντομη τούτη βιβλιοπαρουσίαση στον περιορισμένο χώρο της εφημερίδας, δεν επιτρέπει φυσικά, ειδικότερη ανάλυση και αξιολόγηση του βιβλίου, που θα μπορούσε, κατά τη γνώμη μας, να χαρακτηριστεί ως : Τεκμηριωτικό κείμενο του θέματος το οποίο πραγματεύεται.

Η συγγραφέας μας, γνώστης καλός της κρητικής Ιστορίας και των πηγών της, χρησιμοποιώντας το πολύτιμο αρχείο της Σχολής (πολύτιμο, όχι βέβαια μόνο για την Ιστορία της Σχολής, αλλά και για την γενικότερη Ιστορία του τόπου), παρακολουθεί το Εκπαιδευτήριο από τα πρώτα δύσκολα και δειλά βήματά του, με την άφιξη κι εγκατάσταση στα Χανιά, το 1852, τριμελούς ομάδας καλογραϊών του Τάγματος του Αγίου Ιωσήφ, ως την παρακμή και το κλείσιμό του, το 1983.

Για να έχει ο αναγνώστης του σημειώματος μια αμυδρή έστω αντίληψη της αξίας και της σημασίας του βιβλίου, αλλά και της επίπονης και χρονοβόρου εργασίας που απαιτήθηκε για την σύνθεσή του, παραθέτομε πιο κάτω αποσπάσματα από τα προλεγόμενά του:

«Το πρώτο μέρος αναφέρεται σε περίοδο τουρκοκρατίας και καλύπτει το διάστημα από το 1852 μέχρι το 1898. Από την πρώτη δηλαδή παρουσία στα Χανιά εκπροσώπων του Τάγματος του Αγίου Ιωσήφ της Εμφανίσεως (Saint Joseph de l'Apparition) μέχρι την κήρυξη της Κρητικής Αυτονομίας. Για το εκπαιδευτικό έργο των Καλογραϊών τα πράγματα άρχισαν με σχετικά καλούς οιωνούς. Η συνέχεια όμως αποδείχτηκε εξαιρετικά δύσκολη [...]

Το πρώτο μέρος του βιβλίου κλείνει με αποσπάσματα από το Ημερολόγιο των Καλογραϊών που αναφέρονται στα τραγικά γεγονότα που έζησε η πόλη των Χανίων το 1896 και το 1897. Για τα γεγονότα αυτά μπορεί να έχουν γραφτεί πολλά, όμως όσα περιγράφονται εδώ έχουν την δική τους αμεσότητα και το δικό τους ενδιαφέρον».

«Το δεύτερο μέρος του βιβλίου μας αναφέρεται στο διάστημα 1899-1927. Δηλαδή εκτός από την περίοδο της Κρητικής Αυτονομίας (1898-1913), καλύπτει και χρόνια που η Κρήτη αποτελούσε κομμάτι του ελληνικού κράτους. Στον ορισμό του δεύτερου χρονολογικού ορίου ελήφθη υπόψη το γεγονός ότι το 1927 δόθηκε η άδεια από το ελληνικό κράτος για λειτουργία Δημοτικού Σχολείου, για να ακολουθήσει τον αμέσως επόμενο χρόνο χορήγηση ανάλογης άδειας και για δύο γυμνασιακές τάξεις. Η κήρυξη της Αυτονομίας, σε κλίμα γενικής αισιοδοξίας, βρήκε τις Καλόγριες κάτω από δική τους στέγη, στο προνομιούχο προάστιο της Χαλέπας [...]

«Στο τρίτο μέρος, που καλύπτει την εικοσαετία 1927-1947, έχομε τη λειτουργία στη Χαλέπα Δημοτικού Σχολείου καθώς και δύο Γυμνασιακών τάξεων παράλληλα με τη λειτουργία του Φροντιστηρίου και του Οικοτροφείου [...]

Η παρακολούθηση των γεγονότων της κατοχής μέσα από το Ημερολόγιο των Καλογραϊών έχει εξαιρετικό ενδιαφέρον».

«Το τέταρτο μέρος (1947-1966)

είναι αυτό στο οποίο η πορεία της Σχολής περιγράφεται με βάση άμεσες εντυπώσεις και με πλήθος στοιχείων από μαρτυρίες από πρώτο χέρι, όπως λέγεται. Για το Γυμνάσιο Θηλέων η περίοδος άρχισε με τρεις γυμνασιακές τάξεις για να ολοκληρωθεί σταδιακά το πλήρες Γυμνάσιο και να έχομε, το 1951, την πρώτη ομάδα αποφοίτων του Ιδιωτικού Γυμνασίου Θηλέων Χαλέπας, όπως ονομάστηκε στα χαρτιά. Μετά την έξοδο από την Κατοχή, η πορεία της Σχολής για όλα τα τμήματα ακολουθεί ανοδική πορεία».

«Το πέμπτο μέρος (1966-1983) καλύπτει την τελευταία περίοδο της παρουσίας στα Χανιά των Αδελφών του τάγματος του Αγίου Ιωσήφ. Η περίοδος αρχίζει με το κλείσιμο του Γυμνασίου (1966) και τελειώνει με την πώληση του ακινήτου της Χαλέπας (1983). Είναι μια περίοδος που, εκ των πραγμάτων, προκαλεί μελαγχολία, παρ' ότι στο μεσοδιάστημα ανάμεσα στις δύο χρονολογίες οι δραστηριότητες της Σχολής δεν σταμάτησαν [...]

Θέλομε να συγχαρούμε θερμά την συγγραφέα, αλλά και τον Σύλλογο Αποφοίτων της Σχολής γι' αυτό το θαυμάσιο βιβλίο.

Ευχής έργο θα ήταν αν είχαμε παρόμοιες και με επιστημονικές προδιαγραφές ερευνητικές εργασίες και για άλλα πνευματικά ιδρύματα των Χανίων, όπως, λόγω χάριν, «Το εν Χανίοις Γυμνάσιον», τον «Χρυσόστομο», κ.α.

X.M.

**Εθνικό Ίδρυμα «Ελευθέριος Βενιζέλος»,
Ε.Μ.Π. Σχολή Αρχιτεκτόνων Μηχανικών, ΤΕΕ
Ελευθέριος Βενιζέλος και ελληνική πόλη. Πολεοδομικές και κοινωνικοπολιτικές ανακατατάξεις.
Πρακτικά συνεδρίου. Αθήνα 2005.**

ΠΡΟΚΕΙΤΑΙ ΓΙΑ ΤΟΝ ΤΟΜΟ των πρακτικών του τριήμερου συνεδρίου που πραγματοποιήθηκε στα Χανιά κατά το διάστημα 24-27 Οκτωβρίου 2002 με συνδιοργανωτές το Εθνικό Ίδρυμα "Ελευθέριος Κ. Βενιζέλος" και τη Σχολή Αρχιτεκτόνων Μηχανικών του Εθνικού Μετσόβιου Πολυτεχνείου.

Η απόφαση των δύο ιδρυμάτων να οργανώσουν ένα συνέδριο για την πόλη και την πολεοδομία πήγασε από το γεγονός ότι η βενιζελική περίοδος συνιστά αναμφισβήτητη τομή για τα ζητήματα αυτά στην Ελλάδα, που τότε όχι μόνο διπλασιάστηκε αλλά και κλήθηκε να

ενσωματώσει τον προσφυγικό πληθυσμό στους τόπους διασποράς. Το έργο που παράχθηκε στην πολεοδομική νομοθεσία και στους θεσμούς, στο σχεδιασμό πόλεων και οικισμών, στην τεχνική εκπαίδευση, στην παραγωγή κατοικίας, κ.ο.κ. συνιστά ιστορικά την πιο μεγάλη, πολύπλευρη και ιδίως πιο συντονισμένη στην κατεύθυνση του εκσυγχρονισμού των τοπικών δεδομένων κατά τα πρότυπα κατοικίας της δυτικοευρωπαϊκής ανάπτυξης. Στην πρόσκληση της οργανωτικής επιτροπής ανταποκρίθηκαν αρχιτέκτονες, πολεοδόμοι, ιστορικοί και ιστορικοί της τέχνης, νομικοί, κοινωνιολόγοι και οικονομολόγοι με ερευνητικά ενδιαφέροντα αναφερόμενα σ' ένα ευρύ φάσμα θεμάτων. Αποτέλεσμα των εργασιών του συνεδρίου ο παρών τόμος, ο οποίος αποτελεί βοήθημα για τους σύγχρονους μελετητές της ιστορίας της πόλης, και όχι μόνο. Ο τόμος εκδόθηκε με χορηγία του Τεχνικού Επιμελητηρίου Ελλάδας.

Αντωνία Μηλογιαννάκη

«Δώσε φτερά του λογισμού». Αθήνα 2004.

ΕΝΤΥΠΩΣΙΑΚΟΣ Ο ΤΙΤΛΟΣ του νέου βιβλίου της καταξιωμένης και πολυβραβευμένης λογοτέχνιδας, Αντωνίας Μηλογιαννάκη, που τύχη αγαθή και η αγάπη μου για τα όμορφα βιβλία, τ' οδήγησαν στα χέρια μου. Το κοιτάζω με θαυμασμό! Το διαβάζω μ' αγάπη! Μ' αρέσει πολύ! Το απολαμβάνω, το ζω.

«Δώσε, λοιπόν, φτερά του λογισμού σου».

Ευγενική προτροπή σ' όλους εμάς τους αναγνώστες της.

Γιατί επιθυμεί, διακαώς, να μας μιήσει στα υψωπετάγματα και τα σπιθολήματα του νου και στις συγκι-

νησιακές εξάρσεις της καρδιάς της!

Να μας κάνει κοινωνούς της πλουσιότατης σε αναπαραστάσεις, αναπολήσεις και εμπνεύσεις δημιουργικών εικόνων, φαντασίας της.

Να διεισδύσουμε στον εσωτερικό κόσμο της θαυμάζοντας την τέχνη της σύνθεσης, που κληρονόμησε από τη φύτρα της...

Την τέχνη της μαντινάδα, που μόνο λίγοι χαρισματικοί άνθρωποι τη γνωρίζουν.

Γιατί η μαντινάδα λες και είναι αστραπόβροντο.

Αστράφτει ο νους, βροντά η καρδιά κι η ρίμα έφτει

Στο φτερό, γλυκιά βροχή χαιδευτική εξ ουρανού σταλμένη! η τύχη μου με κυνηγά μα 'γω μ' αητός κι αηδόνι

Ψηλά πετώ με το βοριά και τραγουδώ στο χιόνι.

Δυο στίχοι μόνο. Κι όμως, τι πλούτος! Σε συναίσθημα, σε νόημα, σε εικόνες... Τι πλούτος!

Τέτοιες πολλές πάμπολλες αφιερωμένες μ' αγάπη και δόσιμο

ψυχής σ' αγαπημένα πρόσωπα, σε μνήμες, στον άνθρωπο, στη φύση τη μυριόκαλη, εδώ θα συναντήσεις.

Γεννήματα ποιητικής έξαρσης όλα όσα παρουσιάζει το ποίημα τούτο της Αντωνίας Μηλογιαννάκη:

«Γιάειντα παππού βαριοφυχάς γιάειντα παραπονιέσαι;

Εσύ σ' αητός και ας μη θωρείς. Αητός κι ας είσαι χάμαι...

Μην απαρνάσ' έτσα φιλιές. Κρίμα μεγάλο κάνεις.

Κι εις όποιο τόπο πάτησες τα ζάλα σου μυρίζου.

Γέλα να κάμει ξαστεριά. Φύσα τσι κατσιφάρες.

Κι είναι μεγάλο γιατρικό που 'χεις παιδιά κι αγγόνια

Να τα βαστάς σσ' αγάλες σου να σου ξεφανερώνου

Πως άφηκες κληρονομιά κι απ' αητού 'ναι γέννα.

Εις το βιβλίο τούτο ξεναγήθηκα σε λέξεις ζωντανές, γεννήματα πλημμύρας αισθημάτων και λαχτάρας π' αγγίζουν τις ψυχές. Ανθήματα, θροίσματα, τραγούδια δροσάτα, κελαρύσματα, πετάγματα αετίσια, χτύποι καρδιάς ανθρώπων που ανασταίνονται στις μνήμες μας τη ρύμη και γλυκοροζανάρουνε στις πόρτες στα κατώφλια...

Κι είναι για μας για τη γενιά μας αυτές οι λέξεις η μάνα και ο κύρης μας, οι φίλοι μας, οι συγγενείς μας αγχάλιασμα ζεστό και τρυφερό απ' ό,τι ζήσαμε, απ' ό,τι αγαπήσαμε εις στα μικράτα μας, απ' ό,τι μας εστήριξε να μεγαλώσουμε...

Γ' αυτό θαυμάζω κι ευγνωμονώ την ποιήτρια, με την πλυμμηρισμένη από αγάπη και ευγενικά αισθήματα ψυχής της για τον τόπο της, τη λαλιά του και την παράδοση...

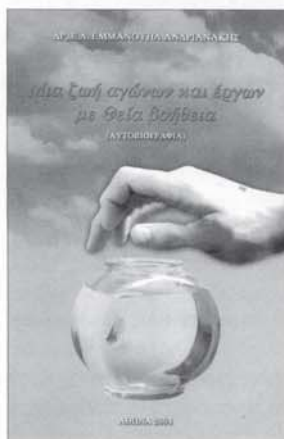
Είναι ο άνθρωπος της ανταπόδοσης που δε θέλει να ξεχάσει τις ανάσες που τη ζέσταναν κείνα τα χρόνια. Τις ανάσες που στοργικά αγκαλιάζει το βιβλίο της...

Η επιθυμία της να επικοινωνήσει ο όποιος αναγνώστης στο περιεχόμενο των εξαισιών ασμάτων της, η επιθυμία της να γνωρίσει την ντοπιολαλιά και την Κρήτη, εκφράζεται με το ερμηνευτικό λεξιλόγιό της...

Ας είναι καλά! Να 'χει την υγεία της και να ζήσει όσα χρόνια επιθυμεί, για να προσφέρει τον ψυχικό και πνευματικό της πλούτο σε όλους εμάς!

Μανώλης Ανδριανάκης

Μια ζωή αγώνων και έργων με θεία βοήθεια. Αθήνα 2004.

ΑΠΟ ΤΟΝ ΣΥΝΕΠΑΡΧΙΩΤΗ ΜΑΣ, καταγωγή Λιτσάρδα, Διδάκτορα Νομικής Μανώλη Ανδριανάκη, πήραμε το βιβλίο του «Μια ζωή αγώνων και έργων με θεία βοήθεια», Αθήνα 2004. Στην αυτοβιογραφική του αφήγηση ο Μ. Ανδριανάκης περιγράφει στο Πρώτο κεφάλαιο την καταγωγή του, την ατομική του ζωή και την επιστημονική του εξέλιξη, στο Δεύτερο κεφάλαιο τις γενικές ιδεολογικές του αρχές και στο Τρίτο κεφάλαιο τις θρησκευτικές του πεποιθήσεις. Ας δώσουμε το λόγο στον Καθηγητή Γ. Πανούση ο οποίος σημειώνει στο πρόλογο.

Ο Εμμανουήλ Ανδριανάκης είναι προικισμένος με σπάνιες για το νομικό επιστημονικό χώρο αρετές. Είναι ευρυμαθέστατος, εργατικός, πείσμων, δίκαιος, ανιδιοτελής, σεμνός.

Ο άνθρωπος που άνοιξε στην Ελλάδα το δρόμο για την ανάπτυξη της Θυματολογίας, ο άνθρωπος που δημιούργησε και σφράγισε με την προσωπικότητα του την Ελληνική Εταιρεία Θυματολογίας, ο άνθρωπος που ασχολήθηκε με πάθος με τις ευάλωτες κοινωνικές ομάδες, τους

πάσχοντες και τους αποκλεισμένους, ο δημοκράτης και λεβέντης Κρητικός δεν θέλησε ποτέ να εξαργυρώσει τις γνώσεις και την πείρα του στο χρηματιστήριο της εφημερης δόξας, αλλά προτίμησε το δύσκολο μονοπάτι της συνέπειας και της ανθρωπιάς.

Το πλούσιο έργο και η πολύμορφη προσφορά του Εμμανουήλ Ανδριανάκη στην επιστήμη και τη δικηγορία δεν αποτυπώνεται με βάση τις τρέχουσες επικοινωνιακές κατασκευές αλλά με βάση τις αξίες του σεβασμού και της αναγνώρισης από τη μεριά των νομικών συναδέλφων του, των νέων και των φοιτητών που παρακολουθούν τις διαλέξεις του, καθώς και από τη μεριά της κοινωνίας της αλληλεγγύης και της συμπαραστάσης.

Η γνωριμία και η φιλία μου με τον άνθρωπο, επιστήμονα και αγωνιστή Εμμανουήλ Ανδριανάκη αποτελεί για μένα σημαντικό σταθμό και γι' αυτό τον ευχαριστώ από καρδιάς.

Για τα υπόλοιπα του εύχομαι «καλή συνέχεια» αφού ως γνωστόν, ο Εμμανουήλ Ανδριανάκης ξέρει πάντα να ονειρεύεται και πάντα να δημιουργεί.

Στην επιστολή του προς την εφημερίδα ο κ. Μ. Ανδριανάκης σημειώνει: «Σκοπός του βιβλίου μου είναι η ενίσχυση της χριστιανικής πίστεως, ιδίως στους μη πιστεύοντας επαρκώς και προπαντός στους νέους και η ενθάρρυνση αυτών προς ατομική τους πνευματική και κοινωνική πρόοδο. Αν πληροί τους σκοπούς αυτούς ειδοποιήσετε με να σας στείλω περισσότερα προς διάθεση, δωρεάν. Η αυτοβιογραφία μου αυτή δεν έχει σκοπό εγωιστικό και γι αυτό στο εξώφυλλο εμφανίζομαι ως ένα μικρό ψαράκι έχοντας επάνω του το χέρι του Θεού, όπως συμβαίνει και με όλους τους πιστούς.»

Γ.Τ.

Γεωπονικό Πανεπιστήμιο Αθηνών, Εργαστήριο Γαλακτομίας
Ξινόχοντρος, Αθήνα 2004.

ΕΝΑ ΠΟΛΥ ΧΡΗΣΙΜΟ ΒΙΒΛΙΟ για το λαοφιλές, ανέκαθεν στα χωριά μας, φαγητό, που, όπως συμβαίνει εξάλλου και με τα άλλα «παραδοσιακά τρόφιμα τα οποία αποκτούν ολοένα και μεγαλύτερη αποδοχή από τους καταναλωτές, σε παγκόσμια κλίμακα, γιατί θεωρούνται πιο αγνά. Δεν περιέχουν χημικά πρόσθετα, εντομοκτόνα, ζιζανιοκτόνα και άλλους ρυπαντές που βλάπτουν την υγεία. συνεισφέρουν σημαντικά, στο καθημερινό μας διαιτολόγιο, με τις πρωτεΐνες, τους υδατάνθρακες, τα άλατα, τις βιταμίνες και τις θερμίδες που περιέχουν».

«Ο Ξινόχοντρος είναι παραδοσιακό προϊόν της Κρήτης, συγγενής με ορισμένους τύπους τραχανά που παρασκευάζονται σε άλλες περιοχές της χώρας μας, του οποίου η κατοχύρωση στο πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης πρέπει να επιδιωχθεί».

Στο βιβλίο, μετά τον Πρόλογο του καθηγητή κ. Εμμ.Μ.Ανουφαντάκη (από που και τα παραπάνω αποσπάσματα) και την εισαγωγή, στην οποία εκτός των άλλων, παρατίθενται πίνακες για την χημική σύσταση του σπόρου του σιταριού και των διαφόρων ειδών γάλακτος (πρόβειου, γίδινου, αγελαδινού), την περιεκτικότητα (%) του σπόρου του σιταριού σε διάφορα συστατικά. Ακολουθούν κεφάλαια σχετικά με τα υλικά, τις μεθόδους, τις συνθήκες και την τεχνολογία παρασκευής του Ξινόχοντρου, την ξήρανση, την χημική σύσταση του Ξινόχοντρου του εμπορίου, την πειραματική παρασκευή του στο Γεωπονικό Πανεπιστήμιο Αθηνών, την θρεπτική του αξία κλπ.

Εν κατακλείδι: ο Ξινόχοντρος, όπως διαβάζουμε στην σχετική περιλήψη στο τέλος του βιβλίου "είναι τρόφιμο υψηλής ποιότητας, καθώς εφοδιάζει τους καταναλωτές του με πρωτεΐνες υψηλής βιολογικής αξίας, υδατάνθρακες, λίπος, ανόργανα άλατα, φυτικές ίνες" κλπ. ενώ "συνδυάζει χαρακτηριστικά βιολογικού προϊόντος που πρέπει να διαφυλαχθούν και να αναδειχθούν και να προστατευθούν".

Ο αναγνώστης της «Ελευθερόπολης», στη στήλη «Τρώτε και πίνετε άρχοντες», θα βρει τη σχετική συνταγή για το ψήσιμο του Ξινόχοντρου.

Γεωπονικό Πανεπιστήμιο Αθηνών, Τμήμα Επιστήμης και Τεχνολογίας τροφίμων
Το εργαστήριο γαλακτοκομίας. Σαράντα χρόνια συμβολής στη γαλακτοκομική έρευνα και εκπαίδευση. Αθήνα 2004.

ΜΙΑ ΠΟΛΥ χρήσιμη έκδοση του Γεωπονικού Πανεπιστημίου Αθηνών, ενημερωτική για το Εργαστήριο Γαλακτοκομίας, το ιστορικό της ίδρυσής του, το προσωπικό που υπηρετεί και υπηρέτησε σ'αυτό, την

κτηριακή υποδομή του εργαστηρίου, τον εξοπλισμό και την δραστηριότητά του : εκπαίδευση, συμμετοχή στη λειτουργία και τις δραστηριότητες του Πανεπιστημίου, εξωπανεπιστημιακή δραστηριότητα, ερευνητικά προγράμματα, χρηματοδοτήσεις, συμμετοχή και ανακοινώσεις σε ελληνικά και διεθνή συνέδρια, διαμόρφωση μεθόδου ανίχνευσης του είδους του γάλακτος σε ελληνικά τυριά, τράπεζα μικροοργανισμών, μονογραφίες παραδοσιακών ελληνικών τυριών.

Ένα πλούσιο φωτογραφικό υλικό εικονογραφεί την έκδοση αυτήν για το εν λόγω Εργαστήριο, το οποίο, όπως σημειώνει ο Διευθυντής του κ. Εμμ.Μ.Ανουφαντάκης, έχει ήδη μπει οριστικά σε μια νέα φάση εργασίας: με την αναβάθμιση των κτιριακών του εγκαταστάσεων, του εξοπλισμού του, κλπ.

☞ συνέχεια από τη σ. 5

βάστα η περδικούλα σου, κι επισωγύρισες να ται φοβηρίσεις ται βρομούσες, πως θα πάεις να φέρεις το μάλινχερ και θα μπεις στο που.....ρό του, να δουν οι σκρόφες τσ' άντρες που 'χουν α.....α.

- Εδώ πατήρ Αμφιλόχιος, τέκνον μου αθυρόστομον, κατακυριευμένον από τους δαίμονας των ηδονών της σαρκός, μ'αποκρίθηκε από το τέλι η φωνή του Αρχιμαντρίτη, του ίδιου που του 'λεγα πριν γονυπετής και περιδείης τα σεβάσματά μου. Και καθώς δεν με μυρίστηκε τον πριν ευσεβέστατον κι ευπειθέστατον πιστόν του για να με μπέψει Κύριος οίδε πού, αρχίνηξε να μου ψέλνει το «Σώσον Κύριε τον δούλον σου τον αμαρτωλών εκ της ακολασίας της σαρκός, αλληλούια»! Κι εγώ εκατέβασα βέβαια την ορά μου σαν το λαδωμένο, πεσμένο σε κατοιγάρους²³ κατσούλι²⁴ κι έκλεισα τ' αναθεματισμένο μηχανήμα με ται ματσαραγγιές που μου 'στσε. τ' άτιμο με τ' αυτόματα και τα μνημονικά του. Να πατώ, μωρέ στου κερατά το κορπί Καργιάτζουλα, κι εκείνο να μου πρεσβεντάρει²⁵... Αμφιλόχιο! Κρίμας τσ'ώρες που 'φαγα του κοπελιού να με μαθαίνει τον «ανεπίδεκτον μαθησεως», ως μ' έλεγε, τω καιρώ εκείνω, ο δάσκαλός μου στο Σχολαρχείον Αρμενων. Γι αυτό, κι ως επήγα να σφακελώσω το αυτόματο τούτο γαζέπι²⁶ κατέβασα

τα χεριά γιατί σκέφτηκα πως αυτό δε μού'φταιγε, παρά ο φταίχτης είναι ο «ανεπίδεκτος» σε τέτοια φιλά γραμματα και θαύματα τσ'επιστήμης νούς μου, που όσο γερνά, τόσοσα και τον αποχαιρετά το καλό μνημονικό. Και τότες, χαιρέτα μου τον πλάτανο με τα πλατανοκούμαρά του...

Χαιρετώ σε, σύντεκνε αναγνώστη, και στην άλλη βόλτα με το καλό να ξανασιμίζομε.

Και το νου σου, μην ξεχνάς: «Γλέντα τον ψεύτη τον ντουινιά, γιατί ο καιρός διαβαίνει»

Ο ΓΕΡΩ ΧΑΡΑΛΑΜΠΟΣ

Γλωσσάρι

1. τρώζακας = τρελός στον υπερθετικό βαθμό: τρώζος, τρώζακας.
2. καργιάτζουλας = παρατσούκλι γλευσαστικό. Καργιάτζουλα αποκαλούσαν τον δημοσιογράφο και εκδότη χανιώτικων εφημερίδων του 19^{ου} αιώνα και του αρχών του 20^{ου} Ι.Γ. Παπαδάκη.
3. αχαμναίω = αχαμνίζω - αδυνατιζώ.
4. σαφίς (τουρκ. safi) = διαρκώς, συνεχώς: «Πάντα σε συλλογίζομαι, σαφίς στο νου μου σ'έχω/η συντροφιά δε μ'ωφελεί, τη μοναξιά ξετρέχω».
5. μπουνταλέ, μπουνταλάς (τουρκ. budala) = αφέλεια, αα-θιάρης.
6. απατός = εαυτός. Πάντοτε με την προσωπική ανωνυμία: απατός μου, σου, του «γη δος μουτο το θέλημα γη παίρω το απατός μου» (Ερωτόκριτος).
7. προβέρνω, προβαίνω, «εις όραν ολιγούτσικην οπού σανε χομένον/θωρούνε μ' ένα σύντροφο» αξάφνου να προβαίνει» (Ερωτόκριτος).
8. αυλιδι, αυλιδάκι = αυλή μικρή.
9. αβιζάρω (ιταλ. avvissare) = εידοποιώ, συμβουλευώ: «Και πέ

10. κακομοίτσης = καμήχαρος, κακός.
- 10^α. κουλαντρίζω = (τουρκ. koullandim) μεταχειρίζομαι, εξουσιάζω.
11. ξετσικαλιζώ = παίρνω κρυφά φαγητό από το τσικάλι (τσιουκάλι).
12. ρίφι, ριφάκι = κατσίκι, κατσικάκι.
13. παύλος = μεγάλο, στενόμακρο κομμάτι ψωμιού.
14. καφαλιτζώ, καφαλιτ (τουρκ. cahvalti) = κολατσιώ, κολατσιό.
15. τσιμούλι (ιταλ. cimoli) = βλαστάκι από το στέλεχος λάχανου : «Χαίρου καμμένη μου κοιλιά και χέσε τα φασόλια/γιατί θα σε γεμίσω εδά άλλο παρά τσιμούλια» (Φορτουνάτος).
16. χοιρομορίδα ή μαλιτζά = χορταρικό με φύλλα αγριδιωτά (χοίρος και μούρη).
17. σέρνω = σύρνω, φέρνω παρέα, με συνοδείου.
18. - στεφάνι = ο σύζυγος ή η σύζυγος «να χαρείς το στεφάνι σου»: «Του πρωτομάστορη το πρώτο του στεφάνι».
19. σουρομαδώ = καυγαδίζω, τσακωνομαι άγρια με κάποιον, σέρνοντας και μαδώντας του τα μαλλιά.
20. τσητώνω = κεντώ, υποκινώ.
21. -μπροσταρόκρινος = κρινιός μπροστάρης κι οδηγός του κουπαδιού.
22. γιβεντισμένος = ο ξεφτιλισμένος, διαπομπευμένος, ρεζιλεμένος. «Μα γρίκα μου Αγουστίνια μου αν είν'κι' έσε η βουλή σου/στο λογισμό μου είν'βαλαν και να με γιβεντίσουν» (Φορτουνάτος).
- 22^α. χουβέ, χουβίζω = γιουχάισμα, γιουχάιζω.
23. κατσιγάρος = το κατακάθι, η μούρα του λαδιού.
24. κατσούλι = το γατάκι «μη λάχη να προβάλλουσι σολντάδοι απ'την πατούλια/και μετ' αυτούς τακαριστό και πνίξω ωσάν κατσούλια» (Φορτουνάτος). Δεν ήκουσα στην πούλια/όπου άντρες θαμαστούς εφτά ήπνιξα ωσάν κατσούλια» (Φορτουνάτος, Κρήτη 1655 μ.Χ.).
25. πρεσβεντάρω = προσφέρω, σερβίρω. «Είντα μου φέρνεις στο ντορβά να μου το πρεσβεντάρεις :».
26. γαζέτι (τουρκ. gazep) = μεπλάς, συμφορά.

Η γνώμη μου

ΑΜΑ ΚΑΤΑΔΕΧΤΕΙ -το ταξί εννοείται- να σε πάρει, ανοίγεις την πόρτα κι έχεις ευθύς να κάνεις με μια φάτσα παμπόνηρη, έτοιμη για κάθε κακό .

Σε κόβει από τον καθρέπτη κι αρχίζει το "ψάρεμα".
Να ξέρει τι της γίνεται;

Να 'ναι από εδώ ή από κάπου αλλού; Να ξέρει που πάει ή θα την πάει αυτός ξέρει που: γύρω γύρω όλοι και στη μέση ο Μανώλης;

Γιατί εύκολο είναι να ξεκινάμε, ας πούμε, από Χαλάνδρι για Ομόνοια και να κόβουμε, για πιο γρήγορα προς Πειραιά μεριά "εγώ για σας το κάνω μαντάμ, για να εξυπηρετήσω" και μέσω του ευτυχούς λιμένος, ω τι χαρά! Βρήκαμε επιτέλους ξανά την Αθήνα. Στη διαδρομή δε, δε βιαζόμαστε. Όσο πιο αργά, τόσο πιο καλά. Κι άμα τύχει και κάνα λεωφορείο που 'χει και τις στάσεις του, συχνά πυκνά να κολλήσουνε από πίσω, ακόμα καλύτερα.

Το ταξίμετρο, τι το θέλεις τώρα αυτό, πίσω από το σέικερ του καφέ είναι. Αφού το βλέπει μια χαρά εκείνος. Τι, αμφιβάλλεις; Να θέλει να σε κλέψει;

Άντε καλέ, σιγά μη και καταδεχτεί για τη δεκάρα σου, ας είναι κι ευρωπαϊκή. Και κάτι κουμπιά όμως που συχνά συχνά κι επιδεικτικά πατάει για να σου σπάσει τα νεύρα, διότι καθώς φαίνεται είσαι υπό την εξουσία του, τι να 'ναι άραγε; Αα 'χουν καμιά διασύνδεση με το κοντέρ, δε το φαντάζομαι. Ένας ντέτεκτιβ ρε παιδιά, ένας ψυχαναλυτής, ένας ψυχίατρος ή μήπως ένα κράτος;

Όσο για το τσιγάρο; Σιγά μη σε ρωτήσει. Και βέβαια θα το καπνίσει. Και όταν θα πας ν' ανοίξεις το παράθυρο θα 'ναι μπλοκαρισμένο και πρέπει ν' αρχίσεις τις διαπραγματεύσεις. Αν θα το σβήσει ή θ' ανοίξει το παράθυρο να πάρει αέρα. Άσε που για όλα μπορεί ν' ακούσεις το περίφημο "κι αν δε γουστάρεις, κυρά μου, κατέβα".

Ένα άλλο κράτος ή αυτό το ίδιο ή πολεοδομία ίσως, χρήσιμα θα ήταν όλα μαζί. Το κάλλος της άναρχου ευδοκίμησης του οποιοιδήποτε, οπουδήποτε. Και οι Εκκλησίες- μέρες που 'ναι αλλά τι να κάνουμε- μίαν στην κυριολεξία- ανάσα από τα σπίτια μας. Και το χτίσμα μια που ορθώνεται μεγαλόπρεπα και ογκωδέστατα "κρύβει σπίτια". Όταν οι βαριές της καμπάνας ηχούν, σου 'ρχεται όχι να σταυροκοπηθείς, όχι να πετάξει η ψυχή σου ψηλά, αλλά να βγάλεις τα' αυτιά σου και να τα κρύψεις στις τσέπες σου.

Να τη σώσουμε, παιδιά, την ψυχούλα μας, αλλά φτιάχτε και κάνα παιδικό σταθμό για τους εργαζόμενους γονείς. Κανά σχολείο όχι κρυφτό αλλά ολοφάνερο. Με τον ήλιο του, τα δεντράκια του, τη χρησιμότητα του. Μήπως και αρχίσουν τα παιδιά μας να το θέλουν και να το εμπιστεύονται.

Υ.Γ.

Ποια σχέση να έχει, άραγε με τα άγια πάθη και όχι μόνο ο στίχος του Ελύτη που μου ήρθε μένα στο μυαλό μετά τη λειτουργία της Μεγάλης Παρασκευής;

"πού να βρω την ψυχή μου
Το τετράφυλλο δάχρυ!"

Έλση Παυλάκη

Μάης του 1941

Ο Μάης ρόδα έσπερνε κι αθούς εκορφολόγα
κι ο κόσμος εσκοτεινίασε μέρα και μεσημέρι.
Δριμύς βοριάς ξεχύθηκε μ' οργή και κακωσύνη
κι αλύπητα καταχτυπά τ' απάνω-κάτω φέρνει

Ειντά 'ναι τούτ' η συννεφιά; Η μαύρη κασιφάρα;
Η καταχιά κι η ταραχή το βουητό τ' ανέμου;

Τάξε η γης ψυχομαχεί κι η θάλασσ' αποθαίνει
κι ο ουρανός γρεμίζεται κι ούλα τ' αστέρια σπούνε
κι οι σπίθες κι οι αναλαμπές κεντούνε και τυφλαίνουν
κι ο ήλιος εξεφύχησε κι αποκρυγιάιν' η πλάση...

Ειντά 'ν' η κακοριζικιά κι ο πληγωμός του Μάη;
Η γης η μυριοπλούμιστη η αθοστολισμένη,
εγίνηκε ολοκόκκινη στο αίμα βουλοπλέει...
Λυπητερό και θλιβερό γροικιέται μοιρολόι.

Μουγκρίζ' ο Μάης σα θεριό και
/τζαγκουρνομαδιέται,
ξανοίγει το περβόλι ντου που τρισαδικοχάθη
τ' ολάνθιστο, το δροσερό, τ' ακριβαναθρεμμένο...
Πού 'ναι τα πλούσια κι όμορφα τα ξομπλιαστά
/ντου κάλλη;
Ούλα κακαποδώσανε, μαυροπαντέρμε Μάη...

Ανέγνωρο κι ασούσουμο σου κάμα ντο περβόλι
οι δράκοντες οι φτερωτοί, του Χίτλερ το φουσάτο.
Μαύρο και κακομούντρολο και καταματωμένο...

Έλα σου όμως 'που φωλιές είναι γεμάτ' η Κρήτη
κι οι δουλευτές τση Λευτεριάς χρουσαετούς
/γεννούνε
που μάχονται και πολεμού μ' ανύχια και
/μ' αντόδια
κι ονειράτα και σκέδια χαλούνε τω γ-κουρσάρω;

Νύχτα κινούν οι σταυραετοί και βγαίνουν στο
/κυνήγι
και το ξεπουπουλιάσανε του Χίτλερη τ' ασκέρι.

Εμπροσπεράσαν οι καιροί κι ο χρόνος με το χρόνο
παραμερίζει το γ-καημό, το μ-πόνο ξαλαφρώνει.
Περβόλι γιασεμόφραχτο και μοσκομυρισμένο,
η Κρήτη εξαναγίνηκε κι αθεί και καρποδένει.

Σαφής δεντρά, σαφής πουλιά, σαφής νερά και βιόλες
και μέσα στένουνε χορό και τραγουδού τσ' αγάπης
οι σταυραετοί κι οι πέρδικες, οι νιοί κι οι γιανεράιδες.
Η Κρήτη μοιάζει του δεντρού πού φοίνικα το λένε
κι εβγήκε από τον άθο τζη όμορφη σα ντη βιόλα!
Κι ο Μάης πηαίνει κι έρχεται και ροδοξεφουντώνει
σπέρνει με τον ιδρώτα ντου το χώμα τ' αγιασμένο
που σκόφτ' η Δόξα και φιλεί...

Η Λευτεριά 'ναι ένα μ-πουλί που γλυκοροζονάρει
μα το γρουλοξανοίγουνε τση γης οι μακελάρει.

Μηλογιαννάκη Αντωνία

Αυτοί που φεύγουν...

Αποβίωσαντες

- Πέθανε και ετάφη στους Αρμένους στις 23 Μαρτίου η Παρασκευούλα Μαραγκουδάκη χήρα του Γεωργίου ετών 71. Η Παρασκευούλα ήταν μητέρα του Ντίνο και των αδικοχαμένων Πέτρο και Βασίλη.
- Πέθανε και ετάφη στις 22 Μαΐου στους Αρμένους ο Γιάννης Καπριδάκης ετών 61. Ο Γιάννης ήταν σύζυγος της Μαρίας και πατέρας της Αδριανής του Σήφη και του αδικοχαμένου Γιώργου.

Μνήμη Παρασκευής Μαραγκουδάκη

ΜΑΣ ΑΠΟΧΕΙΡΕΤΗΣΕ στις 23 του Μάρτη η Παρασκευούλα Μαραγκουδάκη. Η Παρασκευούλα Βολακάκη γεννήθηκε στους Αρμένους, παντρεύτηκε τον Γιώργη Μαραγκουδάκη, πρόεδρο της κοινότητας Αρμένων με τον οποίο μοιράστηκε τις δυσκολίες της ζωής, ιδιαίτερα τα δύσκολα χρόνια της χούντας. Δημιούργησαν μία οικογένεια με τρία παλικάρια, για τα οποία ήταν περήφανα όχι μόνο αυτοί αλλά

και όλο το χωριό, μέχρι που ήρθε διαδοχικά ο χαμός του Πέτρο και στη συνέχεια του Βασίλη να εξαφανίσει τη χαρά και το χαμόγελο από την οικογένεια της Παρασκευούλας αφήνοντας της μοναδικό στήριγμα το Ντίνο. Πρώτος πήγε να βρει τα παιδιά του ο Γιώργος και τον περασμένο μήνα η Παρασκευούλα πήγε να τους συναντήσει κλείνοντας περήφανα την παρουσία της στη ζωή. Παρασκευούλα αναπαύσου εν ειρήνη.

Γ.Τ.

Μνήμη Γιάννη Καπριδάκη

ΧΤΥΠΗΣΕ ΠΑΛΙ ΠΕΝΘΙΜΑ η καμπάνα στο χωριό μας για να μας ειδοποιήσει πως ο Γιάννης Καπριδάκης, ο Καπριδογιάννης, δεν είναι πια ανάμεσα μας. Ο Γιάννης γεννήθηκε στ' Ασκύφου, αλλά νεαρός εγκαταστάθηκε στο χωριό μας με την πατρική του οικογένεια. Στο χωριό μας έκαμε και τη δικιά του οικογένεια όταν παντρεύτηκε τη Μαρία, με την οποία απέκτησε τον Γιώργη, την Αδριανή, και τον

Σήφη. Όμως η τύχη δεν τα έφερε όπως θα ήθελαν και έχασαν το Γιώργη, στο άνθος της ηλικίας του, φοιτητή ιατρικής. Καημός που ο Γιάννης αντιμετώπισε παλικαρίσια, χωρίς όμως να το ξεπεράσει ποτέ. Παρηγοριά του και φροντίδα του η οικογένειά του. Κι όμως η άδικη μοίρα συνέχισε να χτυπά στέλνοντας τον στο κρεβάτι του πόνου και πριν προλάβει να συνειδητοποιήσουμε την αρρώστια του ο Θεός τον πήρε κοντά του.

Ο Γιάννης πάντα με το χαμόγελο και το καλαμπουρί στα χείλη πάντα είχε ένα καλό λόγο να μας πει, να μας υποδεχτεί εμάς τους Αθηναίους όταν κατεβαίναμε στο χωριό. Αξέχαστες θα μας μείνουν οι κουρές με το βραστό και το πιλάφι.

Γιάννη το κενό που άφησες σε εμάς τους φίλους σου, δύσκολα θα το καλύψουμε. Ας είναι ελαφρύ το χώμα που σε σκέπασε.

Γ.Τ.

- Πέθανε και ετάφη στις 23 Μαΐου στους Αρμένους η Ευαγγελία Κοκκογιαννάκη, ετών 78. Η Ευαγγελία ήταν σύζυγος του Ιωάννη, και μητέρα της Κατίνας του Μίνω και του Γιώργου.
- Πέθανε στην Αθήνα και κηδεύτηκε στους Κομητάδες Σφακίων ο Γεώργιος Μανταδάκης, συντ. δάσκαλος, γαμπρός των Αρμένων, σύζ. της Βασιλικής Παπαγιαννάκη, ετών 96.

Μνήμη Γεωργίου Μ. Μανταδάκη

ΕΠΕΘΑΝΕ ΣΤΗΝ ΑΘΗΝΑ σε ηλικία 96 ετών την 16 Μαρτίου 2005 ο καταγόμενος από το Ασφένδου Σφακίων, συνταξιούχος εκπαιδευτικός Γεώργιος Μιχαήλ Μανταδάκης. Ήταν από τους ανθρώπους που δεν τους συναντάμε συχνά στην κοινωνία. Από νεαρός πτυχιούχος δάσκαλος, αδιόριστος αφού δεν είχε τοποθετηθεί δάσκαλος στο Δ. Σχολείο. Βουβά edιάβαζε απλήρωτος τα

παιδιά του χωριού για να μην χάνουνε τον καιρό τους. Όταν διορίστηκε σ' αυτό το σχολείο το οργάνωσε άριστα και υπηρέτησε εκεί σχεδόν όλη τη δεκαετία του 1930. Η προσφορά του ήτανε πολλαπλάσια από αυτή που όφειλε στα υπηρεσιακά του καθήκοντα. Όταν ο επιθεωρητής Φώτης επιθεώρησε το Σχολείο έγραψε στις παρατηρήσεις: «Συνιστώμεν στον διευθυντή του Σχολείου κ. Μανταδάκη να φείδεται των σωματικών και πνευματικών του δυνάμεων» και αυτό γιατί διέκρινε ο επιθεωρητής ότι για να γίνουνε όσα είδε στο Σχολείο ξεπέρασε ο Δάσκαλος όχι μόνο τις υποχρεώσεις του, μα και τις δυνάμεις του. Το 1936 έκανε μία εγχείρηση και κανόνισε και εγχειρίστηκε στις γιορτές του Πάσχα, και έκανε Πάσχα στο νοσοκομείο για να μην λείπει από τους μαθητές του εργασιακές μέρες.

Στην Αλβανία ε πολέμησε και άκουσα από τους συμπολεμιστές του ότι έδειξε απaráμιλλη αντοχή, θάρρος και μαχητικότητα. Το 1948 επρωτοστάτησε και εξεκινήσαμε από το Ασφένδου να πάμε στον Ακονέ (απόσταση 4 χλμ.) τον αμαξωτό δρόμο με φτυάρια και κασμάδες.

Άμα μπήκε στη σύνταξη έκανε στα παιδιά του χωριού φροντιστήριο δωρεάν. Στη δεκαετία του 1970 έφτειαξε μια παιδική χαρά στον Βουβά και μια στον Άγιο Νεκτάριο που θα πρέπει να του στοιχίσανε περί τις 100.000 δρχ. της εποχής εκείνη. Τα παιδιά εφιλοδορίζε, όλη τη μαθητιώσα νεολαία της Κοινότητας, με βιβλία και χρηματικά ποσά. Έχει καταθέσει στην τράπεζα 3.000.000 για να δίνεται ένα ποσό κάθε χρόνο στους καλύτερους μαθητές.

Κανείς δεν αγάπησε και δεν αγαπήθηκε στη μικρή μας κοινωνία, όσο ο Γεώργιος Μανταδάκης. Είμαστε περήφανοι που είχαμε έναν τέτοιο χωριανό. Λυπούμαστε που μας έφυγε και ας είχε συμπληρώσει ζωή σχεδόν έναν αιώνα. Στις καρδιές μας παραμένει ολοζώντανος. Και το όνομα του δεν θα ταφεί στο μνήμα.

Κανάκης Γερωνυμάκης

Ο ΙΣΤΟΡΙΚΟΣ ΠΛΑΤΑΝΟΣ ΚΑΙ Ο ΠΕΡΙΒΑΛΛΩΝ ΧΩΡΟΣ

Από τον συγχωριανό μας Γιάννη Παπαμαρκάκη ιδιοκτήτη του κέντρου «Πλάτανος» πήραμε τον Νοέμβριο 2004, μια επιστολή που δημοσιεύουμε για λόγους δεοντολογίας στις διπλανές στήλες. Η επιστολή απαντά σε δημοσίευμα της εφημερίδας μας στο τεύχος 34, το οποίο αναφερόταν σε απόφαση του Δημοτικού Συμβουλίου σχετικά με «Την απόκτηση του περιβάλλοντος χώρου της πηγής του Πλατάνου, με αγορά ή με απαλλοτρίωση και αξιοποίηση του στη συνέχεια». Η καθυστέρηση της δημοσίευσης οφείλεται στην έκδοση του τεύχους 35 με την μορφή ημερολογίου, στην πληθώρα της ύλης που ακολούθησε, σε εγγενείς δυσκολίες της Συντακτικής Επιτροπής της εφημερίδας μας καθώς και στο υπερβολικά μεγάλο μέγεθος της επιστολής.

Με την ευκαιρία θα θέλαμε να υπενθυμίσουμε τις θέσεις του συλλόγου μας, των Αρμενιανών της Αττικής και της εφημερίδας μας, όπως έχουν δημοσιευθεί στο παρελθόν. Στο τεύχος 22 του 2001 με την ευκαιρία του εμπρησμού του ιστορικού πλατάνου καταθέσαμε τις απόψεις τις οποίες και αναδημοσιεύουμε.

Πιστεύουμε ότι οι απόψεις αυτές είναι και σήμερα ιδιαίτερα επίκαιρες και καλούμε το Δήμο να προχωρήσει σε συνεννόηση με τον ιδιοκτήτη για την άμεση αγορά ή απαλλοτρίωση του χώρου, ώστε να αποδοθεί ως χώρος αναψυχής στους κατοίκους του Δήμου.

Ο Ιστορικός πλάτανος θύμα και των ανθρώπων

Γράφαμε στο προηγούμενο φύλλο, για την καταστροφή που βρήκε τον ιστορικό πλάτανο του χωριού μας από τους δυνατούς νοτιάδες τον Απρίλη. Δυστυχώς κάποιοι ζήλησαν την δόξα του Νοτιά και θέλησαν να συνεχίσουν το έργο του, το πρώτο δεκαήμερο του Ιουλίου και σε ότι είχε απομείνει, του έβαλαν φωτιά από την πλευρά της κουφάλας.

Για να σβήσει η φωτιά χρειάστηκε η επέμβαση της πυροσβεστικής η οποία έκανε και τη σχετική προανάκριση, και την παρέπεμψε στον Εισαγγελέα την απόφαση του οποίου περιμένουμε. Ο πλάτανος όμως σε πείσμα όλων, αντιστέκεται και ήδη έχει ζωηρούς βλαστούς στον κορμό που έχει απομείνει. Πόσο όμως θα αντέξει τις επιθέσεις των ανθρώπων και της φύσης; Είναι βέβαιο πως την επόμενη φορά θα καταστραφεί ολοκληρωτικά και ανεπανόρθωτα.

[...]

Ο σύλλογός μας σε επίσκεψή του στο Δήμαρχο Αρμένων κ. Παντελή Καραγιαννάκη εξέθεσε το θέμα της προστασίας του πλατάνου, κατ' αρχήν με ειδική περιφορά, της αξιοποίησης του, και της τοποθέτησης πλάκας, όπου θα αναφέρονται τα ιστορικά συμβάντα στον περιβάλλοντα χώρο κατά τους απελευθερωτικούς αγώνες του Κρητικού λαού. Επίσης προτείνεται η έναρξη των διαδικασιών για την ανακήρυξή του σε χώρο ιδιαίτερου φυσικού κάλλους και η παρέμβαση της Αρχαιολογίας για την προστασία του ως Νεώτερο Μνημείο. Ο Δήμαρχος μας υποσχέθηκε ότι θα κάνει ότι περνά από το χέρι του για την προστασία του πλατάνου και του περιβάλλοντος χώρου, και ότι ενόψει ευρύτερης μελέτης για την προστασία των πηγών των Αρμένων και Στύλου, μελετά το ενδεχόμενο εξαγοράς ή απαλλοτρίωσης του περιβάλλοντα χώρου. «Ε»

Αγαπητέ κύριε διευθυντά

Διάβασα το τελευταίο φύλλο (ΣΣ τεύχος 34) της «Ελευθερόπολις» και έμεινα έκπληκτος από το θέμα που επιλέξατε για την πρώτη σελίδα όπου αναφέρεται στην απόφαση αρ.50 του Δημοτικού Συμβουλίου Αρμένων της 2/6/2004, και που έχει δημοσιευθεί στην εφημερίδα του Δήμου Αρμένων «Τα εν Δήμω».

Σε αυτό το φύλλο δημοσιεύονται «οι σημαντικότερες αποφάσεις που πάρθηκαν» από το Δ.Σ. μεταξύ των οποίων η μία αφορά άμεσα εμένα.

Ας βάλω όμως τα πράγματα σε μία σειρά γιατί αλλιώς δεν είναι δυνατόν να καταλάβετε τι ακριβώς συμβαίνει.

Θα σας κουράσω λίγο με τη μακροσκελή επιστολή μου και να με συγχωρείτε γι' αυτό, όμως είναι απαραίτητο.

Η όλη ιστορία αρχίζει το 2000 τότε που μου προτάθηκε ανεπίσημα βέβαια να εκδιώξω τον άνθρωπο που νοικιάζει τον «Πλάτανο», να γκρεμίσω το μαγαζί, και να φτιάξω με δαπάνη του δήμου ένα μικρό περίπτερο στην απέναντι μεριά εκεί που είναι η βουγιωνιά. Στη συνέχεια να το εκμεταλλεύεται ο Δήμος για 25-30 χρόνια. Δεν με ενδιέφερε η συγκεκριμένη πρόταση και θεώρησα το θέμα λήξαν. Όμως μετά από ένα χρόνο περίπου τον Οκτώβρη του

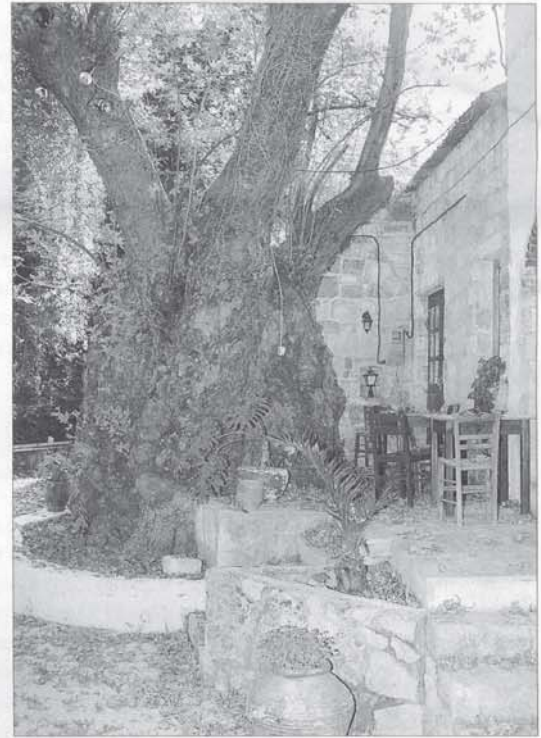
2001 όλος τυχαίως γνώρισα στον χώρο του «πλατάνου» την κυρία Κουτρομπά (κατόπιν εορτή όμως), μηχανικό που είχε αναλάβει την εκπόνηση μελέτης για το έργο «ανάπλαση και εξυγίανση των πηγών».

Μου δήλωσε λοιπό το εξής εκπληκτικό ότι ο κ. Δήμαρχος της έδωσε εντολή να κάνει τη μελέτη αφού λάβει υπ' όψη της ότι όλες οι περιουσίες που εμπλέκονται με το έργο είναι δημοτικές-δημόσιος χώρος. Έτσι και έγινε. Όμως κανένας από τους ιδιοκτήτες όχι μόνο δεν ενημερώθηκε αλλά ούτε και πήραν είδηση γι' αυτό το έργο που τους αφορούσε άμεσα. Γιατί τότε μυστικότητα όμως μήπως για να μας προκαταλάβουν όλους με τετελεσμένα γεγονότα;

Το Γενάρη του 2002 λοιπόν κατόπιν προφορικής προσχλήσεως παραβρέθηκα σε συζήτηση στο Δημαρχείο όπου μου παρουσίασαν τα σχέδια για το «έργο». Κατάλαβαν επιτέλους ότι έπρεπε να με ενημερώσουν έστω και καθυστερημένα αφού είμαι ένας από τους ιδιοκτήτες του χώρου, και ο άμεσα θιγόμενος. Στην όλη συζήτηση παρευρίσκοντο εκτός από το Δήμαρχο και οι σύμβουλοι κύριοι Καλλιβρετάκης Ν, Χαλβαδάκης Γ, και Μαρκογιαννάκης Π.

Έτσι αφού τους άκουσα με προσοχή διατύπωσα τις επιφυλάξεις μου γιατί όπως

φάνηκε από την παρουσίαση των σχεδίων ο χώρος του «Πλατάνου» θα γινόταν αγνώριστος, και θα χανόταν ένα σημαντικό τμήμα της περιουσίας μας. Μου έδωσαν ένα αντίγραφο των σχεδίων για να τα μελετήσω και αποχώρησα. Σημειώνω εδώ ότι ελέγχθη παρουσία όλων από το Δήμαρχο πως εάν βρεθεί κάποιος ιδιοκτήτης από τους εμπλεκόμενους στο έργο, και είναι πολλοί, και διαφωνήσει, το έργο δεν θα γίνει και τα χρήματα θα διατεθούν για ανάλογη περίπτωση στο Στύλο. Το Φλεβάρη του ίδιου χρόνου σε τηλεφωνική επικοινωνία με τον κ. Καλλιβρετάκη Ν, μέσα από το Δημαρχείο ρωτήθηκα σε ποια απόφαση κατέληξα. Η απάντηση ήτο ότι το έργο στο συγκεκριμένο κομμάτι δηλ. στον «Πλάτανο» να μην γίνει γιατί θα καταστρέφονταν σχεδόν όλη η περιουσία μου και τα έργο να ξεκινήσει μετά τον «Πλάτανο». Εδώ βεβαίως ο άνθρωπος με καληνύχτισε και εκεί τελείωσε η κουβέντα. Σε συνάντησή με το Δήμαρχο στο Δημαρχείο όπου είχα μεταβεί για άλλη υπόθεση με ρώτησε σχετικά για το επίμαχο θέμα. Όταν λοιπόν προσπάθησα να τεκμηριώσω την άρνησή μου τότε άρχισε και τον εκβίασμού ότι θα μου κάνει απαλλοτρίωση (μάρτυρας ένα δικηγόρος που ήτο μαζί μου). Έτσι λοιπόν φθάσαμε στον Ιούλιο του 2002 όπου η δημοτική

αρχή με διάφορα προσχήματα κατέθεσε ασφαλιστικά μέτρα εναντίον μας για καταπάτηση και περιφορά του χώρου, καταπάτηση τάχα δημοτικού χώρου που υπάρχει μέσα στο χώρο του «Πλατάνου».

Η περιφορά όμως είχε επιβληθεί το 1981 τότε που ξεκίνησε τη λειτουργία η ταβέρνα, μετά από απαίτηση του τμήματος Υγιεινής Χανίων της Νομαρχίας και με κοινοποίηση στο Αστυνομικό τμήμα Αρμένων για τη εφαρμογή

της. Τι έγινε λοιπόν τον Ιούλιο του 2002; Απλά αντικαταστάθηκε η παλιά ξύλινη περιφορά που είχε διαβρωθεί από το χρόνο με νέα από ανοξείδωτο πλέγμα.

Η δεύτερη αφορμή ήτο η πλαχόστρωση της αυλής, γιατί έτσι λέει θα κατοχυρωνόταν η περιουσία μας...

Τα ασφαλιστικά μέτρα βεβαίως απορρίφθηκαν με το σκεπτικό ότι ο Δήμος Αρμένων για τη εφαρμογή

☞ συνέχεια από τη σ. 18

νων δεν είχε κανένα περιουσιακό στοιχείο στο χώρο του «Πλάτανου» αφού δεν προσκόμισε το οποιοδήποτε έγγραφο του ζήτησε το δικαστήριο επανηληθμένως και που να τα βρει αλήθεια.

Από την πλευρά μας κατατέθηκαν συμβόλαιο- προικοσύμφωνο του 1949 του παππού μου Στρατή Μπουρνάζου προς τη μητέρα μου Άννα Μπουρνάζου-Παπαμαρκάκη, όπου περιγράφονται ακριβώς τα σύνορα του όλου χώρου, καθώς και το έγγραφο της Νομαρχίας Χανίων του υγειονομικού μαζί με άλλα έγγραφα. Εδώ βέβαια νόμιζα ότι θα έληγε το θέμα.

Όμως στις 1/6/2004 εντελώς ξαφνικά και απροειδοποίητα ελήφθη απόφαση από το Δ.Σ. του Δήμου Αρμενίων κατόπιν εισηγήσεως του Προέδρου την οποία με διάφορες προφάσεις, και αφού η παραπληροφόρηση προς το Δ.Σ. κυριάρχησε στη όλη συζήτηση – τα επίσημα πρακτικά το επιβεβαιώνουν- για εξαγορά του χώρου ή σε περίπτωση διαφωνίας μας αναγκαστικής απαλλοτριώσεως. Ο εκβιασμός λοιπόν σε όλο του το μεγαλείο και επίσημα πλέον. Η απόφαση ελήφθη με πλειοψηφία αφού 5 μέλη διαφώνησαν, όμως στην απόφαση τους παρουσίασαν ότι τάχα συμφωνούν με τη ουσία της πρότασης, ενώ η διαφωνία τους είναι κάθεται, όπως φαίνεται από τα επίσημα πρακτικά της συνεδρίασης τα οποία και έχω. Ένας μάλιστα σύμβουλος κατέθεσε ένσταση στην περιφέρεια διαμαρτυρούμενος εντόνως για παραποίηση της απόφασης κατόπιν προσφυγής μας και θα έπρεπε να περιμένουν την εκδίκαση της όμως άρχισαν να μαζεύουν υπογραφές από τους Αρμενιανούς για να εξαγοράσουν τον «Πλάτανο». Βιάζονται κιόλας...

Η πρόταση εξαγοράς που μου έγινε από τον πρόεδρο του Δ.Σ. μέσα στην αίθουσα συνεδριάσεων ήτο 45.000 ευρώ. Ερωτώ εδώ πως είναι δυνατό ο οποιοσδήποτε ιδιοκτήτης ενός τέτοιου χώρου μπορεί να πάρει στα σοβαρά μια τέτοια πρόταση.

Τι συμπέρασμα βγαίνει από όλα αυτά; Ότι η Δημοτική αρχή προκειμένου να υλοποιήσει το πρόγραμμα της για το έργο, ένα καθαρά έργο βιτρίνας χρησιμοποιεί ως άλλοθι παντίους τρόπους και διάφορα τεχνάσματα και μυθεύματα, μεταξύ των οποίων είναι και η τάχα μόλυνση του νερού από το βόθρο του καταστήματος, ο οποίος και στεγανός είναι και έχει ελεγχθεί επανειλημμένως. Σχεδόν κάθε εβδομάδα ειδικά κατά τους θερινούς μήνες έρχεται το βυτιοφόρο και τον αδειάζει. Εξ άλλου πολλές φορές έχει δημοσιευθεί από το Δήμο στον τοπικό τύπο και στην εφημερίδα «Τα εν Δήμω», ότι μετά από επανειλημμένες μετρήσεις που έχουν γίνει στις πηγές και στο δίκτυο ύδρευσης ουδέποτε έχει παρατηρηθεί μόλυνση των νερών. Σας παραθέτω αντίγραφο σχετικά με αυτό. Κάτι άλλο τώρα. Κοντά στις πηγές υπάρχουν σπίτια και καταστήματα. Οι στεγανοί βόθροι που υπάρχουν στην περιοχή και γενικά σε όλο το χωριό είναι ελάχιστα, μετρούνται δε στα δάκτυλα του ενός χεριού.

Μήπως θα έπρεπε λοιπόν η πραγματική εξυγίανση να ξεκινήσει απ' αυτό; Να μελετηθεί και να υλοποιηθεί αποχετευτικό δίκτυο που να καλύπτει όλο το χωριό, να πηγαίνει και στο τελευταίο σπίτι; Με έργα βιτρίνας όπως αυτό που έχει προγραμματιστεί από τη Δημοτική αρχή δεν επιτυγχάνεται η εξυγίανση των νερών.

Αυτά για πληροφόρηση και πληρέστερη ενημέρωση, για να ακουστεί και η άλλη άποψη, επειδή η παραπληροφόρηση η σκόπιμη δυστυχώς έχει επισκιάσει την όλη υπόθεση.

Με φιλικούς χαιρετισμούς
Γιάννης Παπαμαρκάκης

Υ.Γ. Επιφυλάσσομαι να επανέλθω εάν χρειασθεί με περισσότερες λεπτομέρειες

Εγγραψαν στην "Ε"

Προς τον κ. Ιωάννη Τσακιράκη
Εκδότην-Διευθυντήν της εφημερίδος «Ελευθερόπολις» εις Αθήνας

Αγαπητέ κ. Τσακιράκη,

Εν πρώτοις ευχόμεθα σε σας και στα μέλη του Δ.Σ. του αγαπητού και εκλεκτού Συλλόγου σας, ευλογημένο και καρποφόρο το Νέον Έτος 2005, έτη πολλά με αδιάπτωτη υγεία.

Θα ηθέλαμε επίσης να σας ευχαριστήσομε για τις ευχές σας μέσω της εφημερίδος σας και του ημερολογίου του Συλλόγου σας με το πολύ πετυχημένο θέμα «Οι άνθρωποι και το χωριό μας».

Χαιρόμεθα και τιμούμεθα κάθε φορά που λαμβάνομε την «Ελευθερόπολις», όπως και τώρα με το ανά χείρας μας όμορφο ημερολόγιο σας. Ένα ημερολόγιο, το οποίο μαρτυρεί και εκφράζει την αγάπη και την ευαισθησίαν σας, αλλά και την αγωνίαν σας να διαφυλαχθεί η θαυμαστή πνευματική περιουσία των ανθρώπων και του χωριού σας, των αγαπητών μας Αρμενίων.

Να είστε βέβαιοι ότι η χειρονομία σας, σας τιμά και μας υποχρεώνει να σας συγχαρούμε. Πρόσωπα, τόποι, εκδηλώσεις, ναοί και ξωκκλήσια, σχολεία, πρόσωπα εκφραστικά, συμπαθητικά με την παρουσία τους και την προσφορά τους με πρωτεύον πρόσωπον τον εκλεκτόν και χαρισματικόν εφημέριον του χωριού σας, αγαπητόν αδελφόν π. Εμμανουήλ Νικολακάκη.

Πιστεύομε και ευχόμεθα η αξιέπαινη προσπάθεια σας να βρεί ανταπόκριση από τους απανταχού συγχωριανούς σας Αρμενιανούς και να διατηρηθεί το χρώμα και η ψυχή του όμορφου χωριού σας, αλώβητη μέσα στον κατακλυσμόν και την λαίλαπα της απορριψεως και εξαφανίσεως κάθε όμορφου και αληθινού.

Αξίζετε προσωπικώς και το Δ.Σ. του Συλλόγου σας τις ευχαριστίες και τα συγχαρητήριά μας και μακάρι το παράδειγμά σας να μιμηθούν και άλλοι. Μιά αξιέπαινη και φωτεινή προσπάθεια κατά της αλλοτριώσεως και απαξιώσεως των ιδανικών μας και των πατριών παραδόσεων.

Μετά πολλής της τιμής και διαπύρων ευχών.

Χανιά, 27-12-2004

Αρχιμανδρίτης Ιγνάτιος Θ. Χατζηνικολάου, Επίτιμος Λυκειάρχης-Θεολόγος

Δημοτική Βιβλιοθήκη Χανίων

Θέμα: δωρεά βιβλίων – περιοδικών

Σας ευχαριστούμε θερμά για την ευγενική προσφορά σας προς τη Δημοτική Βιβλιοθήκη Χανίων της περιοδικής έκδοσης «Ελευθερόπολις» χρόνος 9^{ος}, φύλλο 35, Οκτ.-Νοεμ.-Δεκ. 2004, που εκδίδεται με τη φροντίδα του συλλόγου Αρμενιανών Χανίων «Ο Κριτοβουλιδής»

Με τιμή

Η προϊσταμένη της Δημ. Βιβλιοθήκης Χρυσούλα Καραπατάκη-Συντζανάκη

Προς την Εφημερίδα «ΕΛΕΥΘΕΡΟΠΟΛΙΣ»

Αξιότιμοι Κύριοι, αγαπητοί συμπατριώτες.

Σας ευχαριστώ θερμά για τις ευχές σας και την αποστολή του ωραιότατου ημερολογίου σας. Αντεύχομαι κάθε ευτυχία οικογενειακή και ατομική, στον καινούργιο χρόνο. Στην αγαπητή εφημερίδα σας, την οποία διαβάζω με πολύ ενδιαφέρον, εύχομαι προόδους και βελτιώσεις. Ευχαριστώ που μου δίνετε την χαρά αυτή με την τακτική της αποστολής.

Με ιδιαίτερη εκτίμηση και θερμές ευχές

Δρ. Νικόλαος Πετρουλάκης, Μ. Κατράκη 21, Ζωγράφου

Ο ιερολόγιος Εμμανουήλ Βορεινάκης μας γράφει μεταξύ άλλων: «Θέλω να σας ευχαριστήσω θερμά για τα καλά λόγια που γράφατε για την εργασία μου «Γαβαλοχώρι Αποκορώνου. Η ταυτότητά του», εις την ωραία εφημερίδα των Αρμενίων «Ελευθερόπολις». Εγώ, εκτός από την γνωριμία που θέλω να κάνω για το Γαβαλοχώρι, επιθυμώ να υποκινηθούν και άλλοι ιερείς να παρουσιάσουν όμοιες εργασίες. Είναι πολλά τα στοιχεία που μπορεί να συγκεντρώσει ένας ιερέας για την ενορία του [...]

Είναι τυχεροί οι Αρμένιοι που έχουν άξιους χωριανούς σαν κι εσάς μερικούς. Η εφημερίδα σας είναι μια λαμπρή παρουσία. Χριστός Ανέστη

Παπά-Μανώλης Βορεινάκης»

ΜΙΚΡές ΕΙΔΗΣΕΙΣ

Οι εκδηλώσεις της Μάχης της Κρήτης

Στις εκδηλώσεις Τιμής και Μνήμης για την Επέτειο της Μάχης της Κρήτης, που οργάνωσε η Παγκρήτιος Ένωση Αθηνών, στις 28/5/05, στο μνημείο Αστράτευτου Μαχητή της Μάχης της Κρήτης, ο Σύλλογος των Αρμενιανών, δια του Προέδρου του, κατέθεσε στεφάνι μπροστά στο Πολεμικό Μουσείο, στη συμβολή των οδών Ριζάρη και Βασ. Σοφίας. Συμμετείχε ακόμα και στη δοξολογία που έγινε για την επέτειο της Μάχης της Κρήτης, στις 29/5/05, στον Μητροπολιτικό Ναό Αθηνών και στη συνέχεια στην κατάθεση στεφάνων στο μνημείο του Άγνωστου Στρατιώτη.

Δωρεές στην εφημερίδα μας

Το περασμένο τρίμηνο λάβαμε από τους αγαπητούς αναγνώστες τα παρακάτω ποσά ως οικονομική ενίσχυση της εφημερίδας μας.

Καβρουλάκη Ιωάννα	20
Μουντοκαλάκη Ειρήνη	50
Κωνσταντάκη Λέλα εις μνήμη Θεμιστοκλή Κωνσταντάκη	20
Κουρομιχελάκη Μαρίκα	20
Βιριράκη - Θεοδοσιάκη Μαργαρίτα	50
Τσουγκαράκη Ζαχαρία	50
Πριπάκη - Κουντάνη Μαίρη	50
Σιώρη Μαρία	20
Τσιτσιρίδη Μανώλη εις μνήμη των γονέων του, Στρατή και Εηπίδας	30
Αιδεσιμότητα Πολυχρονιάδη Δημήτριο	40

Τους ευχαριστούμε όλους θερμά.

ΔΩΡΕΕΣ ΣΤΗΝ ΕΝΟΡΙΑ

Η κα **Μαρίκα Τερεζάκη** προσέφερε το ποσό των 300 ευρώ στον Ιερό Ναό Αγ. Νικολαίου Αρμενίων εις μνήμη του συζύγου της Χρήστου Λάμπρου Τερεζάκη.

Η κα **Μαρία Ανδρονίκου** προσέφερε το ποσό των 100 ευρώ στον Ιερό Ναό Αγ. Νικολαίου Αρμενίων.

Ανώνημη οικογένεια από τους Αρμένους προσέφερε το ποσό των 400 ευρώ στον Ιερό Ναό Αγ. Νικολαίου Αρμενίων.

Ο κ. **Αλέξανδρος Σκανδάλης** προσέφερε το ποσό των 400 ευρώ δια την ανακαίνιση του ιερού ναού Αγίου Ιωάννου Αρμενίων εις μνήμη της αδελφής του Μαρίας Σκανδάλη.

Τα μέλη του συλλόγου **Ελληνογαλλικής σχολής Χανίων** προσέφεραν το ποσό των 50 ευρώ στον Ιερό ναό Αγίου Νικολαίου Αρμενίων εις μνήμην Νέλης Παπαγιαννάκη.

Ο κ. **Ιωάννης Παπαδάκης**, ιδιοκτήτης κέντρου Δροσοσταλιά στους Αρμένους προσέφερε το ποσό των 50 ευρώ για την ανακαίνιση του ιερού ναού Αγίου Ιωάννου Αρμενίων.

Το εκκλησιαστικό συμβούλιο Αρμενίων ευχαριστεί θερμά το **ανθοπωλείο «Εν Κήπω»** και τον ιδιοκτήτη του κ. **Θρασύβουλο Πολάκη**, γαμπρό του Κωνσταντίνου Στεφανάκη από τους Αρμένους για τη δωρεά των λουλουδιών στον επιτάφιο.

Το εκκλησιαστικό συμβούλιο Αρμενίων ευχαριστεί θερμά τους ως άνω δωρητές.

Ο πρόεδρος του εκκλησιαστικού Συμβουλίου **Παπά Μανώλης Νικολακάκης**

ΟΙ ΑΡΜΕΝΟΙ ΣΤΗ Τ.Υ.

Οι Αρμένιοι και ο Σύλλογος δέχτηκαν την τιμητική πρόσκληση, από τον τηλεοπτικό σταθμό της Αττικής ΤΗΛΕΦΩΞ, να παρουσιάσουν στην εκπομπή της κας Ντίνας Λιόση, με τίτλο "ΒΕΡΓΙΝΑ", το χωριό μας. Η εκπομπή μεταδόθηκε ζωντανά την Πέμπτη 26 Μαΐου 2005 και ενώ ο χρόνος προβολής της ήταν μία ώρα, δόθηκε παράταση ακόμα μισής ώρας. Καθεσμένος ο Πρόεδρος του Συλλόγου κ. Γιάννης Τερεζάκης που φρόντισε η παρουσία του αυτή να συνοδεύεται από παραδοσιακά όργανα με σκοπούς και τραγούδια της Κρήτης. Το μουσικό συγκρότημα, που ηλαιοίωσε την εκπομπή, αποτελούσαν η φοιτήτρια λυράρισσα Σπυριδούλη Βεντούρη (καταγωγή Ρέθυμνο), επίσης ο λυράρης Όθωνας Μπικάκης (καταγωγή Νιο-Χωριό) και στα λαούτα ο συγχωριανός και μέλος του Δ.Σ. του Συλλόγου Σταύρος Τερεζάκης και ο Ηλιάς Αλεξόπουλος. Εκεί δόθηκε η ευκαιρία στον Πρόεδρο να περιγράψει με τα καλύτερα λόγια το χωριό μας, να αναφερθεί στην ιστορία του καθώς και στον Σύλλογο των Αρμενιανών και τις δραστηριότητές του. Μία επιτυχημένη προβολή για το χωριό και τον Σύλλογο.

ΝΕΟ ΔΣ ΣΤΗΝ ΚΡΗΤΙΚΗ ΕΣΤΙΑ

Το Διοικητικό Συμβούλιο του Ιδρύματος "ΚΡΗΤΙΚΗ ΕΣΤΙΑ" που εξελέγη κατά τις αρχαιρεσίες της 3ης Απριλίου 2005, μετά την γενική συνέλευση των αργών κρητικών σωματείων, συγκροτήθηκε σε σώμα ως εξής: Πρόεδρος: Στυλιανός Παλάσσας Αντιπρόεδρος: Μύρων Παπουτσάκης Γενικός Γραμματέας: Στυλιανός Κατσουλάκης Ταμίας: Νικόλαος Κωνσταντουράκης Έφορος: Λέλα Βαρδουλάκη -Βασιλοπούλου Μέλη: Κωνσταντίνος Κοτζαμπασάκης, Εμμανουήλ Μποτζάκης, Θεοχάρης Προβατάκης, Νικόλαος Σκουλάς, Ευαγγελία Τζουγκαράκη- Φετάνη, Γεώργιος Φραγκάκης, Δημήτριος Φρεσκάκης.

ΠΑΡΑΙΤΗΘΗΚΕ

Ο ΚΙΣΣΑΜΟΥ ΚΑΙ ΣΕΛΙΝΟΥ ΕΙΡΗΝΑΙΟΣ!

Υποβλήθηκε στον Αρχιεπίσκοπο και θα ισχύσει από 24 Αυγούστου

Την παραίτηση του υπέβαλλε με επιστολή του στον πρόεδρο της Συνόδου της Εκκλησίας της Κρήτης, Αρχιεπίσκοπο κ. Τιμόθεο, ο μητροπολίτης Κισσάμου και Σελίνου κ. Ειρηνάιος. Ο κ. Ειρηνάιος, που είναι 94 χρονών ζητά να γίνει δεκτή η παραίτηση του έτσι ώστε να αναλάβει τη διοίκηση της μητρόπολης κάποιος νεώτερος για

να μπορεί να προσφέρει στο έργο της Εκκλησίας.

Ο κ. Ειρηνάιος, αναφέρει στην επιστολή του ότι επιθυμεί να αποσυρθεί καθώς τον εγκαταλείπουν οι σωματικές και ψυχικές του δυνάμεις και να περάσει το υπόλοιπο της ζωής του με πρεμία και προσευχή. Σύμφωνα με την επιστολή, η παραίτηση θα ισχύει από τις 24 Αυγούστου, την επομένη της ονομαστικής του εορτής.

Μνημόσυνο

Στις 31 Ιουλίου ο σύλλογος μας, με την οικογένεια του εκλιπόντος, έχει προγραμματίσει την τέλεση εξάμηνου μνημόσυνου στη μνήμη, του επί σειρά ετών μέλους του Διοικητικού Συμβουλίου του συλλόγου μας, Παντελή Καβρουλάκη. Το μνημόσυνο θα γίνει στον Άγιο Νικόλαο Αρμενίων.

Η παλιά μας φωτογραφία

Κωστής και Χριστίνη Χαλβαδάκη.